

БУУРСАГТАЙ КУКУРУЗА УРГУУЛЖА ШАДАХАБДИ

ГЭЖЭ БУРЯТ ОРОНОЙ КУКУРУЗАШАД БАТААР МЭДҮҮЛБЭ

БУХЫ ОРОНУДАЙ ПРОЛЕТАРИНАР, НЭГЭДЭГТМ

39-дөхи жэлэе гарана

БУРЯТ УНЭН

КПСС-эй Бурядай обкомой, Улан-Удын горкомой, Бурядай АССР-эй Верховно Советэй орган

№ 294 (9741)

1961 оной декабриин 13, среда

Сэн 2 мүнгэн

РЕСПУБЛИКЫН МИНИСТРҮҮДЭЙ СОВЕДЭЙ ҮРҮҮЛЭГШЭ А.У. МОДОГОВЕВОЙ ЭЛИДХЭЛЭЭ

Гаяхан Улан-Удэдэ республикын колхоз, совхозуудай 500 гаран кукурузашад, сахарай свёкло ургуулагшад сугларжа, хэһэн хүдэлмэрингөө дүн гаргажа, дүй дүршлөө халан абалсажа, ерэхэ жэлдэ хүн эдэгтэй, эдэгшэнтэжэ байһан буурсагтай кукурузын баян ургаса абахын тула юу хэхэ тухайгаа хэлсээ. Энэ зүблөөн дээрэ зарим хүнүүдэй хэлхэн үгэнүүд дор толилогдобо.

Мүн нимгэрхүүгээр Бичурын Ждановой нэрэмжэтэ колхоздо К. Ф. Сафонов, П. С. Богданов гэгшэдэй звенонууд баян ургаса абанхай. Тэршэлэн Погранична совхозой нүхэр Д. Цыбиков, Саяанай совхозой—П. Аюшеев, Заиграйин «Гигант» колхозой—Т. Маслов, Ф. Леонов, Сэлэнгын «Коммунизм» колхозой—Б. Намсараев, Н. Цырендоржиев, Тарбагатайн Калинин нэрэмжэтэ колхозой—Ф. Семенов, «Восход» колхозой И. Русин, Анаагай совхозой—Б. Бальжинмаев, Лосев, Баргажанай совхозой—нүхэр Коновалов болон бусад олон кукурузашад баян ургасаараа омогорхохо эрхэтэй.

Эдэ түрүүшүүлэй хүдэлмэрин дүн юу харуулаб гэхэд, манай республикын бүхы аймагуудта (Хойто-Байгалай, Баунтын, Ахын аймагуудтаа бэшэндэнь) кукуруза хайнаар ургуулжа болохо гэжэ гэршлэнэ.

Юу хэһэн газарта кукуруза хайнаар ургаа гэшэб? Нэгдэхээр, газараа хайса үгээжүүлхэн, наг шөбхэ ехээр гаргаһан газарта кукуруза баян ургаса үгээб. Хоёрдохор, газарай хурьһэндэ шийг нойто хайса баринан, газараа ужалһан ажахыдал кукуруза баянлигаа харуулаа. Эндэ үбэлэй үедэ мүлһэн хүргэгдэһэн, хабартаа хайрам тогтоогдохонийн ашатай байба. Гурбадахаар, хайса тааруулагдаһан саялжээ үрһээс саг соонь квадратно-гнездовой аргаар таряад, ургасын бултайхааа урид, бултайжа байхадань борнойгоо, зурууд хоорондохи элдүүлгээ хоёр тээшнэ хэдэн удаа хэһэн лэ кукурузашад хайрайһанаа абажэ шадаа.

Кукурузын ургаса байһал ажахын хүтэлбэрилгэшдэй, мэргэжэлтэдэй анхралһаа болохо байна. Кукурузада хайша хэрэгтээр хандаад, кукурузашадые ажалһаан хамшаагаад, ажалданы тухалаагүй байһан ажахиуудтал бираггүй ургаса гарана. Саашадаа нимэ ябадалыс тэсэхэ аргатойд. Кукурузада анхрал табидагүй хүтэлбэрилгэшдэе нэлгэхэ хэрэгтэй гэжэ нүхэр Хрушевэй хэлэһэниие мартажа болохогүй.

Кукурузада анхрал табингүй, тэрэниие минл ёһын тэдэ тарихада, тэрэнһээ абтаһан силосыи өөрһын үнэ сэн айкабтар ехэ болошоно.

БОБОВО УРГАМАЛНУУДЫЕ КУКУРУЗАЙ ЗЭРГЭ СЭНГЭНЭ

Манай республика дотор бобово ургамалнуудай дундааа горох үнэний таригдааг, баян ургаса үгэдэг гэжэ мэдэжэ. Ямаршье жэлдэ горох эдэгшэжэ, үрэхэ үгэдэг гэшэ.

Энэ жэлдэ Алтайһаа асаржа, тэжээлэй бобы таряад үзэлэмнай яһала хайн ургаса үгэдэг, эдэгшэдэг байһанаа харуулаа.

Тингэбшье зарим ажахынуудта эдэ ургамалнуудые ургуулжа амташаагүй, тэрэнһээ хүсэд анхрал табидагүй байха юм. Бичурын XXI партсэздын нэрэмжэтэ колхоздо бобынгоо зарим тарилгыс эдэгшэхэнь урид сабшажархёо. Кударын совхоздо бобынгоо орооһыс буруугаар халагалжа, үжөөжөрхилһэн байна. Саашадаа кукурузашадай оньожоруулагдаһан звенонуудта горох, тэжээлэй бобы ургуулжа даабари үгээбэл зүбтэхэ. Бин байгаа үрэхэ хүргэгшэ эдэ звенонуудта үгөөд, ерэхэ жэлдэ колхоз, совхоздо бобово ургамалнуудай үрһөөн хангаха эридэ тэдэнэртэ табижада болохо.

Горохыс малда ногооноор эдүүлхэ гэжэ наа, тэрэниие кукурузатай суг тарихада зохид. Горохын орооһо абаха гэбэл, тэрэнэ ондоо юмтэй холингүй, амьаран тариха эрилтэ табигдана. Мүнөө амьараа таригдаһан горох хурьяа машина бин болоо бшуу.

Кукурузашад мүн лэ сахарай свёкло ургуулдаг болохо ёһотой. Юуб гэхэдэ, сахарай свёкло малай шэмэ ехэтэ тэжээл ха юм. Тингэһэниие ургуулжа хүдэлмэрини саашадаа оньожоруулжа зорилго табигдана.

МАНАЙ ЗОРИЛГОНУУД

Эдэ бүгэдэ дээрһээ хараад үзэхэдэ ажахы бүхэндэ түхэрэжэ жэлэй туршада хүдэлдэг кукурузашадай оньожоруулагдаһан звенонууд хэрэгтэй байна. Звенодо даалгагдаһан техникэ, хүнүүд ондоо хүдэлмэридэ хамшаагдаха ёһотой.

Кукурузашадай ажалай түлөөһыс гуримшуулаха саг ерээ. Зарим ажахыда тэдэнэртэ хэһэн ажалайны түлөө түлэдэг, нүгөөдэһэн дарагдаһан силосыи хэмжээгээр, гурбадахидаһан ногоон тэжээл абаһаарнь тодорхойлдог заншалтай. Нимэ олон янза байжа бүтэхэгүй. Саашадаа кукурузашадай ажалай түлөөһыс дарагдаһан силосыи зэргээр тогтооходо зохид гэжэ хангадана.

Сибиринн хүдөө ажахын хүдэлмэрилгэшдэй зүблөөн дээрэ Н. С. Хрушев үгэ хэлэхэдэ, кукурузын ногоо ургуулхыгаа хажуугаар хүн эдэгтэй, эдэгшэнтэжэ байһан буурсагтай кукуруза ургуулхыс Сибиринн кукурузашадыс уржалһан байна. Юуб гэхэдэ нимэ буурсагтай болоһон кукуруза хангарааа буурсаггүйнхидэ орбол хоёр дахин шахуу дээшэ болоно бшуу.

Буурсагтай кукуруза ургуулханы бэрхэтэйһыс наа, оролдохон ажалыснь хүсэд харуулжа байна.

Ерэхэ жэлдэ кукурузынгаа тарилгыс нёдондойнхидо орбол 12 мянган гектартаа ургэхэдэ, дунда зэргээр гектарай 300 центнер кукурузын ногоо буурсагтайгаар ургуулжа зорилго табигдана. Энэ зорилгоо бэлүүлхын түлөө үдэр саг гээнгүй оролдохо гэжэ кукурузашан бүхэнэй, ажахын хүтэлбэрилгэшдэ, мэргэжэлтэд бүхэнэй нангин зорилго мүн.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: республикын суута кукурузашан Н. И. Дампилов зүблөөндэ хабаадагшадтай хоёрлэдэжэ байна.

Кабанскын дунда гургуулин багша

М. К. ШАШИНА

Республика доторнай бобово ургамалнууд багаар таригдааг гэшэ. Адууһа малыс белок ехэтэй тэжээлээр хангахын тулада тэжээлэй бобы хаа хаанагүй тариха шухала гэжэ хангадана. Тэжээлэй бобы 35 процент хүртээр белогтой байдаг.

Манай Кабанскын дунда гургуули Алтайн науцно-шэнжэлэлгын институтһаа хүхэбтер ягаан үнгэтэй бобы үрэхэ асаржа таригдан юм. Энэ нотагтамнай яһала таараха, үндэр баян ургаса үгэхэ байгаа. 70х70 сантиметр квадрат гаргажа, нүхэн бүридэ 3-4 орооһо таригтамнай арбан нэгдэхэ үдэртөө газар дээрэ бултайжа эхлээ нэн.

Газараа шубуунай аргаар үтэгжүүлһэн байгаа бди. Тингэжэ хүнэй харагдахагүй болотор үндэрээр ургаа. Бобын нэгэ орооһон 170 хүртээрөө үдэнэ.

Тинхэдэ хоёр ургамалыс холжио тарихада ашатай байһаниин харагдаа. Гургуулингаа шадархи уастагта кукурузыс тэжээлэй бобытой сугтан таригтамнай бүри ехэ ургаса абтаһан байха юм. Тингэһэниие энэниие колхоз, совхоз бүхэн элбэгээр тариха, баян ургаса абахын хойноһоо анхаралаа табижа ёһотой.

Түнхэнэй аймагай Саяанай совхозой кукурузашан

Б. Ш. ПАТАХИНОВ

Гаяхан болотор манай аймагай кукуруза ургахагүй гээд, тэрэниие тоохогүй зан гаргадаг хүнүүд хүтэлбэрилгэшдэймнайһыс дунда байһан гэшэ.

Тээд мүнөө болоходо тэдэнэй анал буруу нүрөө бшуу. Жэһээнь, би гурбадахи жэлдэ кукурузашанаар хүдэлжэ, ходоодоо муу бэшэ ургаса абанаб. Урзанда 64 гектар дээрһээ га бүринн 315 центнер ногоон эшэ набиша ургуулааб. Харин нёдондо сагай уларилай таарамжагүй байбашыс, 106 га дээрһээ гектар бүринн 127 центнер, зарим газарһаань бүришье ехэ ургаса абтаа. Шэмэтэй хайн кукурузын силос элбэгээр дараһанай ашаар совхозоймнай хаалһад хү ехээр хаадаг боложо, тэрэниие гүрэндэ худалдаха түсэб, уялгая амжалтатай.

Баргажанай Карл Марксын нэрэмжэтэ колхозой кукурузашан

Б. Ц. БУДАЕВ

Нёдондо жэлһээ хойшо кукурузашанаар ажаллажа эхилээб. Намда Хүнтэйн талада хамта 350 гектар кукурузын газар даалгажа үгтэһэн байгаа. Тэрэнһиймнай 150 гектарыс сээр паар, 200 гектарыс намар халһан газар дээрэ таригдаа.

Түрүүшын жэлдэ таряалан дээрээ наг шөбхэ ехээр зөөжэ шадаагүйбди. Юуб гэхэдэ, газартамнай дүтэ наг шөбхэ зөөжэ абахаар манай байра үгы Хэрбээ таряалан байгаа. Хабар газараа хайнаар элдүүлгээ, үрһээб бүүхыднь квадратно-гнездовой аргаар таряад, эшэ набишын гараагүйдэ, мүн гараһан хойнонь 2 дахин борнойлобди. Нүүлээр 2 дахин хойнонь 2 дахин зуррууд хоорондын элдүүлгээ хэгдэ. Гадна хабар хайрамай үкээр таряалангаа нэгэ дахин уһалаабди.

Тингэжэ бүхы газарайнгаа га бүриһөө 170 центнер ургаса хурьяагабди. Хэрбээ таряалан дээрээ наг шөбхэ ехээр зөөжэ шадаагүйбди. Юуб гэхэдэ, газартамнай дүтэ наг шөбхэ зөөжэ абахаар манай байра үгы Хэрбээ таряалан байгаа.

Бичурын Ждановой нэрэмжэтэ колхозой кукурузашан

К. Ф. САФОНОВ

Комсомол-залуушуулай кукурузашадай звеноо даажэ байдагбди. Байша ондо звеномнай 140 гектар дээрэ кукуруза ургуулжа, га бүринн 885 центнер ургаса хурьяагаа. Ямархаа хүдэлхэмнай энэи дээрһээ харагдана гэшэб.

Оролдоод, шадаад ургуулаа наа, кукурузын үндэр ургаса абаха байһан элээр гэршэлдэнэ. Тээсгэн Чинтын областинн

гаар дүүргэжэ байна. Отделенимнай түрүү хаалһад нүхэд Ангархаева, Шубина болон бусад байгша ондо үнээн бүриһөө 1900 литр һу хааха уялгатай аад, үнгэрэгшэ 11 нарада 2100—2200 литр хаагаа.

Ерэхэ жэлдэ совхоздо кукуруза бүри ехээр тариха, хайнаар ургуулхамнай. Бүүхыдөө 7 звено эмхидхэгдээд ажаллажа эхилээ. Мүнөө кукурузын газарта 2 мянга гаран тоно наг шөбхэ зөөлөө. Тинхэдэ манай звено 400 гаран тоно шөбхэ гарганхай. 1962 ондо 120 гектарта кукуруза тариха, га бүриһөө 500 центнер, тэрэнһийгээ 30 га дээрһээ гектарай 800 центнер ногоон намаа хурьяаха зорилготойбди.

Мүн хойто жэлдэ түрүүшын хэс багашаг газарта «Ворожежская-76» эртэ эдэгшэдэ сортын кукуруза таряад, буурсагыснь хүн эдэгтэйгээр абажа туршаха ханаатайбди.

Мухаршэбэрэй „Эрдэм“ совхозой кукурузашан

Б. Д. ЦЫРЕПОВА

Би республикынгаа эрхим түрүү кукурузашадыс ёһотойл багшанарин гэжэ тоолодогби. Юуб гэхэдэ, үрдэнэ энэ тэндэ кукурузашан үндэр баян ургаса абаа гэлсэхэдэнь, хура бороогой хайса орожо, дулаан байхала ургаа юм бээ гэжэ хангаһаа нэм.

Тээд нёдондо жэлһээ хойшо зүблөөнүүдтэ хабаадалсажа, түрүүшүүлтэй өһөдтэйн уулзажа хөөрөлдөөд, дүй дүршэл тухайн ушлаад байхадэ, баян ургаса абаха гэшэ бэлхэн хэрэг бэшэ гэжэ ойлгооб. Үнэндэ кукурузыс хайнаар ургуулхын тулада хүсэ, хүлгэ горьтой гаргаха хэрэгтэй бшуу. Тэрэниие шоройдо булабал, минн зүндөө тэнгэринн хайраар урганаха бэшэ ха юм. Газараа зүбөөр элдүүлгээ, үтэгжүүлхэ, уялхаа, ургасын хойноһоо оролдохотойгоор харуулаха шухала.

Урдынгаа алдууе дабтахайн тула манай звеногойһи мүнөө эртэгшээ кукурузынгаа газарта наг шөбхэ зөөжэ саһа тогтоожо эхилдээ.

Нерчинскы районго ажахынуудар ябахада кукурузашадай уулзаһан байгааби. Энэ жэлдэ тэндэхи олон звено «Полнин хатаһай»

баян ургаса хурьяага юм. Баян ургаса ургуулхыс Чинтын областинн кукурузашадай манай республикынхидэ хандаһаниин хэс хайшаалтай. Энэниие халуунаар дэмжээ байнабди. Хайнаар ажаллаа наа, хүршэнэртөө булигдахагүй байнабди.

КПСС-эй XXII съездын табиган зорилгоуудыс бэлүүлжэ байхалаа ерэхэ жэлдэ кукурузын баян ургаса абахаар шиндэбди. Звеномнай 220 гектарта кукуруза тариха, тэрэнһийгээ 140 гектарһаа га бүринн 860, бэшэ полинуудтаа 300—300 центнер буурсагтай кукуруза ургуулжа гэхэн уялга абанхай.

Сэлэнгын совхозой кукурузашан

Ц. Д. БАДМАЖАНОВ

Кукурузын үндэр ургаса абахын тула Чинтын областиннхидэй мурсысхыс урлалсажа байхала хайшаалтайшье байна. Мүнөө үедэ кукурузашадай урда шухала зорилго табигдана гэшэ.

Манай совхоздо кукурузын ургаса үшөөл хайнаар абтаһагүй. Энэмнай олон дутагдаһануудһаа шалтагаална. Юуб гэхэдэ, кукурузашадай звенонууд эмхидхэгдэһэн нэр гаргаад, хүнүүдыс бүхэли жэл соогоо ажалладаггүй. Кукурузашадай бүхэли жэл соо ажалладаггүйд баян ургаса хаанаа абахань нэм.

Энэнтэй хамта кукурузашадай звенонуудта даалгагдаһан тракторнууд хурялгын дүүрэмсээр ондоо хүдэлмэрин дээрэ хурьяаха зорилготойбди.

Зэдын „Мир“ колхозой кукурузашан

Б. БАНЗАРАЦАЕВ

Кукурузашанаар дүрбэдэхэ жэлдэ ажаллахамни. Түрүүшын жэлдэ 170 га газарта кукурузын баян ургаса ургуулжа, гектар бүринн 600 центнер эшэ набишаа абаа нэмди. Сагай уларилай таатай байжа, тэрэ жэлдэ бүхы полимнай кукуруза буурсагтайгаар хуряагдаһан байгаа. Хойто жэлнүүдтэнь га бүринн 300—400 центнер ургаса ургуулһан байгааби. Энэ жэлдэ Дабанай Ама гэжэ газарта таригдаһан 100 га поли дээрһээминн 300—300 центнер ургаса хуряагдажа, 1500 тоно силос дарагдажа абтаа. Нимэ ургаса абахадаа нэн түрүүн газараа хайнаар үтэгжүүлжэ тарилга хэһэбди. Манай колхоз кукуруза бүри ехээр таригдаг болохо. Хэрбээ энэ жэлдэ 800 гектарта тариха наа, тэрэнэ 1000 болотор

үргэдхэхэ болоно. Тингэбшье ажал хүдэлмэридэ м н а й дутуу дунданууд олон. Нёдондо звеномнай ажахын тоосондо оруулагдаһан юм. Тингээд ажаллаймнай түлөөһи саг соогоо үгтэһэгүй. Гадна техникэ, эмсэгүүдээр дутагданабди. Тракторай хооробууд үгы дээрһээ гурбан трактораймнай оройдоол нэгэн ажаллана. Культиваторнууд үгы дээрһээ кукурузынгаа ургасыс саг соонь харуулажа шадангүй, буртаг үбһиндэ даруулжархинабди. Тинхэдэ бульдовер үгы, наг шөбхэ зөөжэ хүдэлмэрин хүсэд оньожоруулагдаһагүй. Эдэ бүгэдэ тушаа хэмжээ абтаха ёһотой.

Түрэд партиянгаа XXII съездын шийдхэбэринүүдтэй таһилсаад байхалаа үшөө хайнаар ажаллаха, ерэхэ жэлдэ звеномнай бүхы поли дээрһээ га бүринн 300—400 центнер ургаса хурьяаха юм.

Сибирийн бүхы эрэгтэй, эмэгтэй колхознигуудта, совхозуудай эрэгтэй, эмэгтэй хүдэлмэришэдтэ, хүдөө ажахын мэргэжэлтэдтэ, бүхы хүдэлмэрилэгшэдтэ

Сибирийн хүдөө ажахын хүдэлмэрилэгшэдэй зүблөөндэ хабаадагшадтай хандаһан

Х А Н Д А Л Г А

Хүндэтэ нүхэдүүд!

Сибирийн хүдөө ажахын хүдэлмэрилэгшэд, коммунизмын баян дэлгэр байдалтай түлөө тэмсэлэй түрүү эргэдэ ябаһан хүнүүд, таанарта бидэ уряалай үгэ-нүүдтэйгээр ханданабди.

Хүндэтэ манай Никита Сергеевич Хрущевтой хамтадаа социалист уялгануудайнгаа үрэ дүнгые гаргахын тула, Сибирийн хүдөө ажахы саашадан эрид хүгжөөхэ замаа тодорхойлхын тула энэ гайхамшагта үе сагта тус зүблөөндэ сугларбабди.

Советскэ Союзай Коммунистическэ партиянь түүхэтэ XXII съезд хаяшаг хүдэлмэрээ дүүргэбди. Съездын баталһан шэнэ Программа, тэрэнэй абань шиндхэ-бэринүүд социалист Эсэгэ оронойнгоо саашадаа халбаран бадархын түлөө тэмсэлдэнэ совет хүнүүдтэ зоригжолто хүсье улам хэзэр бадаруулаа. Орон доторнай коммунистическэ общество байгуулгын хэрэг манай үсын эгээл шухала бодото зорилгон, бүхы совет хүнүүдтэй үдэр бүри анхарал оролдолгоо табидат зүйлһы болонхой.

Бидэ, Сибирийн колхозууд болон совхозуудай хүдэлмэрилэгшэд, бүхы совет хүнүүдтэл адляар, Коммунистическэ партиянь XXII съездын дүнгүүдые харуунаар хайшаан дэмжэнэбди. Манай парти Сталинида шүтэн хүгээдэгийн хойшлонгые эсэстэнэ хүртээр үгы болгоод, партиянь болон гүрэнэй хүдэлмэрини бүхы халбаринуудта ленинскэ ёно гуримудые нэргээн бөөдүүлһэн, мого болонго, хуушан һургаал барим-талагша ахир тулюор бүлэгийэ замлаа холо зайсуулһан, тингээхэ арал зонтоо холбоо барисаагаа хэзээ хэзээнэйхнээ үргэдхэн бэхжүүлһэн, олон түмэн совет хүнүүдые түүхэдэ үзэгдэһгүйг эхэ ажалай баатар-шалгада зоригжуулһан байна.

Бодоод үзэт, нүхэдүүд, совет арад ямар гайхамшаг хайхан түүхэтэ үүргэ бөөдүүлнэ гэшээ! Мүлжгүшэдэй ба мүлжүүлэгшэдэй байхагүй, зоргоороо аашалха ябадалай ба үгырэл ядаралай байхагүй, бүхы хүнүүдэй сүлөөтэй тэнсүүлээр ажалууха, ажал хэхэ, материальна болон соёл культурынгаа эрилтэнуудые сүм хангаха — тинмэ общество тухайда хүн түрэлтэйгэй эгээн эрхмүүдһын хэтэ зайаһаа хойшо һанажа бодо-жо ябадат һэн. Эгээл инмэ үүнэн зүб общество манай орон дотор түүхэдэ анха түрүүлээр байгуулагда-жа байна гэжэ мэдэрхэдэ баяр баяхалтангай байна даа. Совет арад Лениний партиянь хүтэлбэрээр социализмын бүрмүшлэн, эсэстэнэ илаха хэрэгийэ хангаа, оронойнгоо экономическэ, политическэ, гүрэнэй ажа-байдалыэ гүн хэзэр шэнэлэн хубилгаа, үргэн далай-саталгаар коммунизм байгуулгын үеэ — шэнэ үеэ шэлжэн ороо. Агуу наггын үг зорилгынгай бөөдүүлэг-дэхэн улам бүри ойртожо байна, коммунизмын тугые совет арадай хаяһан ерээдүй сагта тодхон намилзуул-ха гайхамшаг хайхан тэрэ орьёл улам тодоор хараг-дажа байна.

Ажал хүдэлмэрини, ажал хүдэлмэринилэ, иматгал олон түмэнэй ажал хүдэлмэрини ашаар коммунизм байгуулаха болохо юм гэжэ парти һурганна. Совет арад хорин жэлэй туршида коммунизмын матери-ально-техническэ үндэсэ һууриё байгуулха, про-мышленностини шинтэ продукци бүтээн гаргалгыэ зургаа дахинлаа бага бэһнээр дээшлүүлхэ, хүдөө ажахын шинтэ продукци абалгыэ гурба хахад да-хин хэ болгохо байна. Энэманай мүнөөнэй Со-ветскэ Союз мэтын үшөө табан промышленниа ороноу-дыэ, хүдөө ажахын хоёр үдүүтэй ороноудыэ нэмжэ байгуулангай адли болохо юм.

Хүдөө ажахы саашадан хүгжөөхын түлөө улам эршэтэйгээр, оролдосотой шангаар тэмсэхэ, хүдөө ажахын продуктуудыэ тон хэзэр абадаг боло-лхо, хүн зоной эрилтэхэ энэ үйлдэбэрилгын түрүүл-жэ ябаха хэрэгийэ туйлаха байна гэжэ Коммунистиче-скэ партиянь XXII съезд хүдөө ажахын хүдэлмэри-лэгшэдыэ, манай бүхы арад зонинэ уряалаа. Хүн зо-нойнгоо улам дээшлэжэ байгаа эрилтыэ оронойнмай район бүхэнэй бүри хайнаар хангадаг болохын, шин-тэ гүрэнэй жасада оруулха хубитаяа улам хэ бол-гохын тула бүхы арга боломжонуудаа ашаглан хэрэг-лэхэ гэшээ хүдөө ажахын хүдэлмэрилэгшэдэй арюун наггын уялга мүн. Тийн район бүхэндэжэй, тэрэ тоо-до Сибирийн районудташыэ арга боломжонуд үнэ-хөөрөөл барагдашагүйг эхэ байха юм.

Съездын хүлээлхэ энэ үдэрнүүдтэ мүнөө ажалшэ коллективн бүхэн, совет хүн бүхэн коммунизм байгуу-лагшадай зэргэдэ ээлхэхэ һууриа тодорхойлоо, пар-тиянь шэнэ Программыэ амжалтатгайгаар бөөдүүлгэдэ хубитаяа оруулхын тула шиндхэхэ зорилгонуудаа то-дорхойлоо. Совет хүнүүдтэ эршэ зоригто этэй ажалаа-раа КПСС-эй XXII съездын түүхэтэ шиндхэбэринүү-дыэ бодото дээрнэ бөөдүүлхын түлөө, коммунизм байгуулха тухай Лениний партиянь зоёохон асари хээ программые хүсэндэнэ хүргэхын түлөө шэн габь-ятайгаар оролдоно. Коммунизмын илан мандахын түлөө тэмсэлдэ бидэ, Сибирийн хүдөө ажахын хүдэл-мэрилэгшэдыэ, тодорхой зорилгонуудаа хараална-бди.

Хүдөө ажахын үйлдэбэринэ улам саашадан хүг-жөөхэ, орооно тарьяа, техническэ ургамалуудыэ, мя-ха, һү болоод хүдөө ажахын бусад зүйлүүдыэ улам бүри элбэг хэзэр, түргэнээр абадаг болохын түлөө эсэ-шэ сусанагүйгээр оролдохо ябадал бидэ бүгэдэн гол анхаралда байха ёһотой. Хүсэн түгээдэр промышлен-ностини хажуугаар мүн бүхы талаараа хүгжээтэ, ашаг олзо эхэтэй хүдөө ажахытай болохо гэшээ ком-мунизм байгуулгын заатагүй шухала эрхэ нүхэсэл мүн. Мүнөө үедэ хүдөө ажахынгаа продукцине жур-дан түргэнээр хэ болгохо угсаа зохид арга боломж-онуд биди.

Һүүлэй жэлүүдтэ хүдөө ажахын талаар шухала шухала ехэхэн хэмжээ-ябуулганууд бөөдүүлэгдээ. Эдэ хэмжээ-ябуулганууд коммунизм байгуулгын бүхы хэр-эгтэ түлөөгөө үзүүлээ, саашадаа бүри хэзэр нүдөөл-хэ байна. Колхозууд болон совхозуудай материальн-техническэ үндэсэ һуури бэхжүүлэгдээ. Машино-тракторна станцинууд шэнэдхэн хубилгагдаа, ком-мунизм байгуулгада совхозуудай бүтэлүүлхэ үүргэнэ дээшлүүлэгдээ, түсбэлэлгын шэнэ гурим тогтоогоод, хүдөө ажахын продукт бүри хэзэр абадаг болохондэ колхознигуудыэ, совхозуудай хүдэлмэришэдыэ, мүн мэргэжэлтэдыэ материальна талаарын урмашуулгын ленинскэ гол ёһон нэргээлдэн бөөдээ, совхозууд болоо колхозууд бэлдхэлтэй хүтэлбэрлэхэ кадрнуудаар хангагдан бэхжүүлэгдээ. Нүхэр Н. С. Хрущевтой үс-хэлээр шэнэ ба боро газар ургаа ехэ талмайда ашаг-лаһан ябадал партиянь, арад зоной ехэхэн аша габь-

яань болоно. Сибирийн хүдөө ажахын хүгжэһэн жэ-шээнь партиянь эдэ хэмжээ-ябуулгануудай ашатай ту-һатай байһыэ эли тодоор гэршэлнэ. Сибирьтэ ашаг-лагданаһан 11 миллион үлүүтэй гектар шэнэ газар арад зоной аша туһада зориулагдаба. Сибирийн шэнэ га-зар 2 миллиард гаран пүүд худалдагдаха орооно тар-ьяа орондоо нэмжэ үгөө — шэнэ газар ашаглаха ту-хай манай партиянь баримталһан шэглэлэй илаһыэ энэ ушар ямаршыэ үгүнүүднээ тодоор харуулна бшуу. Эдэ бүгэдэн эсэстэ орооно тарья бүри хэзэр абалга-да, мал ажалай улам түргэнээр хүгжээхэ арга болом-жо байгуулгада шиндхэхы амжалтанууд туйлагдаа.

Зүгөөр хүдөө ажахынмай социалистическэ инду-стриин хурдан түргэн хүгжэлтэһөө үшөөл гээгдэлээр, хүн зоной улам хэ болодог эрилтыэ хүсэд ханганга-гүй гэжэ нүхэдүүд, бидэ эли тодоор мэдэрнэбди. Түү-хэтэ зорилгонуудаа бодото дээрнэ бөөдүүлжэ орохо зуураа, бидэ хүдөө ажахыгаа эрид хүгжөөхэ тушаа партиянь XXII съездын хараалһан хэмжээнүүдыэ бөс-лүүлгын бодото аша үрьс бүри 1962 ондо совет ара-дай хаража шадамар, тинмэ хайнаар ажал хүдэлмэ-рээ эмхидхэхэ ёһотойбди. Баян дэлгэр байдалаа тогтоохо хэрэг манһаа өөлөдөөмнэй болохо байна. Хүдөө ажахын бүхы ургамалуудай элбэг баян ур-гаса абахын тула, мяха, һү болоод мал ажалай бусад продукци эрид хэзэр абадаг болохын тула манда али бүхы арга боломжонуд биди.

Сибирийнмай газар дайда үржэлтэй баян даа. Си-бирийнхид ажал хэхэ дуратайһыэ, ажал хэхэ шада-дагыһыэ зон. Манай Эхэ орон совхозууд болон колхо-зудышмэйн хүсэ ехэтэ онойон техникээр хайса хан-гаа. Түрүү эрлэмтэд, үйлдэбэрини олон зуугаад мян-ган үүсхэлһэ новаторнууд хүдөө ажахын бүхы хал-баринуудта ажалай баатаршалгын эрхим жэшээ бо-лото дээрнэ харуулна, үндэр баян, тогтууртай ур-гаса жэл бүри абана, мал ажалай продукци улам хэзэр үгэнэ, гектар газар бүхэнһөө эгээн хээ продукци абаха гэжэ оролдоно.

Зүгөөр бидэ Эхэ оронойнгоо үмэнэ үшөөл хэ үри-тэйбди, хүдөө ажахын продукци улам хэзэр абадаг болохын тула ажахы бүхэндэ биди байгаа баян хэ арга боломжонуудаа үшөөл хэрэглэнэгүйбди. Оло-хон колхозууд болон совхозууд газараа боломжогүй-гөөр ашаглана, хүдөө ажахын ургамалуудай урга-сыэ баатар абана. Сибир паар хахалха, овёс, нэгэ жэ-лэй, олон жэлэй ногоо, мүн ургаса багатай бусад ур-гамалуудыэ тариха ябадалда хэ талмай эзэлгэдэ-дэг байгаа. Олохон областнууд, хизаарнууд болон автономно республикатуудта хүдөө ажахы үнөөл һулаар хүтэлбэрлэгдэнэ. Олохон хүтэлбэрлэгшэд хүдөө ажахын үндэһэн шухала асуудалнуудта анха-ралаа хүсэд танилгүй, хүдөө ажахын үйлдэбэрини экономикые ёһотой хайнаар шудалаагүй байна, үйлдэбэрини шиндхэхы газартай, жэшээлбэл, Сиби-рийн эрхэ байдалда эгээн хэ ургаса үгэхэ ургамал-нуудыэ тариха, эгээн хэ ашаг олзо үгэхэ тинмэ үүл-тэрэй мал үсэхэхэ хэрэгтэ гол анхаралаа танилгүй. Зарим хүтэлбэрлэгшэд түрүү совхозуудай болон колхозуудай дүй дүршэлыэ, эрдэм наукин туйла-туудыэ шудалаа, үйлдэбэриндэ үргэнээр дэлгэрүүлхэ хэрэгтэ шухала зэргын оролдолго гаргангүй, со-циалист хүсэсөөнэй асуудалнуудыэ һулаар эрхилнэ. Эгээнэй эсэстэ орооно тарья хэзэр абадаг Новос-бирскэ, Омско, Тюменин, Курганай областнууд, Алтайн болон Красноярскэ хизаарнууд 1961 ондо орооно таряанай бага ургаса абажа, түрэндөө талха тарья худалдаха түсөөбэ холо дүүргээгүй байшоо.

Сибирийн олохон районундаа үгэнэгшэ жэлэй энэ үснхилдэ орходоо мүнөө жэлдэ мал ажалай продук-ци баатар абтаа. Жэшэнь, Омско областын колхо-зуд болон совхозуудта 10 һара соо мяха абалга 24 процентээр, һү һаалга 3 процентээр доошолоо; Тю-менин областто мяха абалга 37 процентээр, һү һаалга 5 процентээр доошолоо. Эрхүүгэй областто үнээн бүриһөө дунда зэргээр һү һаалга мүн тэрэ үе соо 162 килограммаар доошолоон, Кемеровскэ обла-стыд—70 килограммаар доошолоон байна. Омско, Тюменин областнуудай, Бурадай АССР-эй колхо-зууд болон совхозууд 10 һара соо гүрэндэ мяха, һү, нооһо үгэнэгшэ жэлэй энэ үснхилдэ шилээд багаар худалдаа.

Нүхэдүүд, эдэ бүгэдэ хадаа һанаа зобориггүйгөөр хөөрхын аргагүй баримтанууд ха юм. Манайда ямар хэ арга боломжонууд биди байһыэ хайса мэдэнэ-бди, газараа дуратайгаар, эзэн ёһоор хэрэглээ һаа-мнай, ямар хэ аша үр үгэхэб гэжэ бидэ тон хай-наар хаража байнабди!

Сибирийн зах хизааргүй үргэн уужам дайла тухай һанаад, бодоод үзэт—тинн хаа хаангүй эрхим тү-рүүлүүлэй, ажал хүдэлмэриниһай талаар таанарай нүхэдэй толотого жэшээ, зөөнонуудыэ, бригадану-дыэ, ажахынууд болон бүхэл районнуудыэ хараха байхат. Эдэнэр үргэн хэ талмайнууд дээрнээ хүдөө ажахын бүхы ургамалуудай үнэхөөрөө баян ургаса жэлдэ жэлдэ абана. Мал ажалла шадамар бэрхээр эрхилхэ гайхамшаг жэшээ харуулна. Эрхим түрүү-шүүлэй толотого жэшээнүүдыэ хаа хаангүй нэбтэ-рэн дэлгэрүүлхэ, сибирийнхидэй үмэнэ партиянь та-биһан ехэхэн зорилгонуудай амжалтатгайгаар бөөдү-лэгдэхэ замыэ хүдэлмэрилэгшэ бүхэндэ гэрэлтүүлхэ хэрэг туйлаа.

СИБИРИЙН ТАРИАШАД, ТҮРҮҮҮҮҮҮГЭЙ ГҮГЭ ТАНААДА ХАНДАНАБДИ!

Бидэнэр оронойнгоо орооно тарья үгэдэг эгээн хэ районной газар дайда дээрэ ажалланабди. Шэнэ ба-боро газар ашагланаһан нүүлээр гүрэнөө талха та-рияагаар хангаа хэрэгтэ Сибирийн дүүргэдэг үүргэнэ илангай хэ болоо. Орооно тарьян гэшээманай хүдөө ажахыгаа хүгжөөхэ шухала үндэһэ һуури мүн. Тини бидэнэр баян дэлгэр байдалтай түлөө тэмсэлэй эгээн түрүү эргэдэ ябанабди.

Һаян жэлүүдтэ гектарһаа 15—17 центнер орооно тарья хуряадаг болоо һаа, Сибирийн колхозууд бо-лон совхозууд орооно тарья абалгаа 400—500 мил-лион пүүд хүртээр дээшлүүлжэ шадаха байна. Хоёр үлүүтэй миллион гектар шэнэ газар нэмжэ ашагла-һаа, үшөө 100 миллион пүүднээ доошо бөшө орооно тарья абаха арга бин болохо байна. Тинхэдэ Сиби-рийн районундаа 500—600 миллион пүүд орооно тар-ьян бүри хэзэр абадаг болохо юм.

Коммунист ёһонной баян дэлгэр байдалтай болохын түлөө тэмсэлдэ бидэнэр хубитаяа инмэ хэзэр оруул-жа шадаха байнабди. Тини хараалһан зорилгонуудаа

бидэнэй богонихон болзор соо дүүргэжэ шадаха бай-һыэ алдарт манай замай залууршад баримталан ха-руулна.

Алтайн хизаарай Рубцовскэ районной «Страна Со-ветов» гэжэ колхозой комплексо бригадын солото бригадир, КПСС-эй XXII съездын делегат А. А. Бек-кер жэл бүхэндэ хэ талмайһаа гектартай 20 центнер орооно тарья хуряажа абана. Мүнөө жэлдэ нүхэр Беккерэй коллектив хүршэ колхозойнгоо № 5 брига-дыэ шөфтээ абажа, 3—4 жэл соо тус бригадын урга-сыэ өөрнхитэйгээ адли болгохо зорилго табинхай. Шефтээ абаһан энэ бригадань бүри мүнөө жэлдэ гек-тартай 13,7 центнер ургаса абаа, харин үгэнэгшэ жэл-дэ тус бригада гектарһаа оройдоол 10 центнер урга-са дунда зэргээр хуряаһан байгаа. Харин нүхэр Бек-керэй бригадын элдүүрилһэн газарһаа гектартай 14,6 центнер ургаса хуряагдаа. Һүүлэй табан жэл соо «Страна Советов» колхоз бүхы дээрээ дунда жэшээ-гээр гектартай 20,5 центнер орооно таряанай ургаса абаһан байха юм.

Алтайн хизаарай Топчихинскэ районной Чистоньскэ совхозой Г. А. Бисс гэшын бригада үндэр баян урга-са хуряахын түлөө тэмсэлдээ хэ амжалта туйлаа. 1961 ондо 1531 гектар талмай дээрнээ тус бригада гектартай 21,4 центнер орооно тарья хуряагаа. Мүн энэ хизаарай Смоленскэ райондо мүнөө жэлдэ 72 мянган гектар талмайһаа гектар бүхэнэй 15,5 центнер орооно тарья хуряагдана байна.

Курганай областини Петуховскэ районной Гагарин-ий нэрэмжэтэ совхоз (совхозой директор И. С. Чес-ноков) 1960 ондо 9,2 мянган гектар талмай дээрнээ гектартай 19,2 центнер ургаса хуряагаа һэн. 1961 ондо энэ совхоз 17,5 мянган га газарһаа гектар бүхэнэй 16 центнер ургаса хуряагаа.

Эрхүүгэй област дотор Тулунай гүрэнэй туршал-гын станцини нэгдэхэи отделендэ (эрхилэгшэнь А. А. Потапов, отделениин агрономынь Н. К. Левчикая) орооното ургамалуудай үндэр, тогтууртай ургаса ходо абтана. 1961 ондо 544 гектар талмай гектар бү-риһөөн 28,1 центнер ургаса абтаа. «Иркутская-49» гэжэ хабарай шэниһэ 50 гектарта таригдаад, гектар бүриһөөн 45,5 центнер сугдуулагдаа. Тулунай районной Кировэй нэрэмжэтэ колхоз (түрүүлэгшэнь нүхэр Г. С. Автунешко) 1960 ондо 2222 гектар талмай гектар бүриһөөн 18,7 центнер, 1961 ондо 2465 гектар тал-май гектар бүриһөөн 23,1 центнер шэниһэ хуряа-гаа.

Куйтунай районной «Головщина Октября» колхоз (түрүүлэгшэнь С. Г. Блинов, агрономынь К. В. Ку-лин) 1961 ондо 2753 гектар талмай гектар бүриһөөн 22,1 центнер тарья абаа. Энэ колхоз дотор һү-лэй гурбан жэл соо орооното таряанай дунда зэргын ургасан гектартай 21,6 центнер болоо. Тулунай рай-онной колхозууд болон совхозууд (КПСС-эй горко-мойны секретарь В. И. Сазонов, райгүйсэдкомойны тү-рүүлэгшэ Р. И. Димов) мүнөө жэлдэ 65 мянган ге-ктар талмай гектар бүриһөөн 16,7 центнер ургаса хуряагаа.

Красноярскэ хизаарта Саянскэ районной «Борец» колхозой бригада (бригадиринь Н. И. Столбовский) һүүлэй гурбан жэлдэ дунда зэргээр гектар бүриһөө 21,3 центнер орооно таряанай ургаса сугдуулаа. 1961 ондо энэ бригадын коллектив 1127 гектар талмай гектар бүриһөөн 22,8 центнер тарья ургуулаа.

Нүхэд таряашад, тарилгынгаа бүхы талмай дээрэ эгээл инмэ ургаса ургуулха гэгэн зорилготой байна-бди! Гектар бүхэнэй үнэхөөрөөл баатар хэ хүсэтэй болохо ябадал туйлабди. Инмэ амжалта туйлаха гансал арга зам—газар тариалангыэ улам хайнаар эр-хилхэ, намарай паар эртэнһээ гүнзэгшээр хахалжа, тэрэннэ намартаа жэгдэрүүлхэ, газар элдүүрилгын бодото байдал дээрэ шалгагдана пропашной систе-мыэ болон түрүү дүй дүршэлыэ эрид шууд нэбтэрүүл-хэ, үрлэнэй ажахы эрхилэгшэ эршэмтэйгээр хайжа-руулха, агротехникин заабарине наринаар сахиха, ажахыгаа эрдэм ухаанай үндэсэ һуури дээрэ эрхил-хэ ябадал болоно.

Хабарай шэниһын урда тээ тарихада һайн байдаг пропашной болон бовово ургамалуудыэ үргэнээр нэбтэрүүлгэд ажахынуудай илангай хэ амжалта-нуудыэ туйлааг байһыэнь таанар үнэншэн ойлогшо шадаха байнат. Алтайн хүдөө ажахын эрдэм-шэн-жэлдэгшэ институт кукуруза, бовово болон пропаш-ной бусад ургамалуудыэ үргэнээр нэбтэрүүлһэнэй-гээ ашаар хэдэ хэдэн жэлэй турша соо орооното ур-гамалай үндэр, тогтууртай ургаса абана. Энэ инсти-тудай коллектив 1961 ондо 6359 гектар талмай ге-ктар бүриһөөн 20 центнер тарья, тэрэ тоодо 5140 ге-ктар талмай гектар бүриһөөн 20,4 центнер шэниһэ абтаа. Тинхэдэ «Барнаул-32» гэжэ шэниһын шэнэ серт гектар бүриһөө 44 центнер ургаса үгөө!

Газар тариалан эрхилхэ шэнэ аргын һайн байха-ныэ харуулан үшөө хэ ойлогсотой ондоо баримта хэрэгтэй гэшээ аал!

Никита Сергеевич Хрущев КПСС-эй XXII съезд дээрэ хэлһэл соогоо шэнэ газар элдүүрилгыэ хүгжөөхэ замууд тухай шухала тошолол хэлэн бай-гаа.

«Бидэнэр саашадаа гансал хабарай шэниһын үн-дэһэ һуури дээрэ ажахыгаа эрхилжэ шадахагүй бай-набди. Шэниһистэй хамта малай тэжээл болохо ку-куруза, горох, тэжээлэй бобы, сахарай сөөкө үргэ-нээр нэбтэрүүлхэ шухала. Энэ хадаа газар тариалан эрхилэгшэ хайжаруулха, орооно тарья хэзэр абаха, мал ажал түргэнээр хүгжөөхэ, шэнэ газар элдүүрил-дэг совхозуудыэ ашаг хэтэй ажахынууд болгохо шу-лаха нүхэсэл мүн болоно»,—гэжэ хэлээ һэн.

Нүхэдүүд, манай зам инмэ байна. Бүри 1962 ондо тарья абалгыэ, гүрэндэ тарья худалдагыэ эрид шууд хэ болгохын тулада инмэ юумэ хэхэ хэрэгтэй. Нэгшэ үдэр хойшолуулангүй, эрхимүүдэй дүй дүршэл шудалагты, тарилгада үрлэнэй хэр зэргэ бэ-лэн болоһыэ шалгагты, техникээ гуримтай болго-ты. Тарилгаа эбсэг түгсэ бэлдхэлтэйгээр утгай! Тэрэннэ агротехникин эрхим болзор соо үнэгэргэ! Үндэр ургаса абалгын бата бэхн үндэһэ һуури бай-гуулай!

СИБИРИЙН МАЛШАД, БИДЭ ТАНААДА ХАНДАНАБДИ!

Хүдөө ажахы хүгжөөлгын эгээн хойшолуулашагүй шухала асуудалнуудай дунда мал ажал хүгжөөлгын асуудалнууд онсо һуури эзэлнэ гэжэ КПСС-эй XXII

съезд дээрэ тэмдэглэгдэн байгаа. Мяха, һү, үндэгэ, нооһо абаха, гүрэндэ худалдаха талаар Сибирь гэ-шэмнай орон доторсо ехэхэн һуури эзэлнэ. Саашадаа Сибирийн удха шанар бүри хэ болохо. Мүнөө шэнэ газар элдүүрилгын хоёрдохы үе эхилбэ—орооно тар-ьяа хэзэр абахын түлөө тэмсэлдэнэ адли эршэ хүсэ-тэйгөөр бидэнэр орооно таряанай ажахын үндэһэ һуури дээрэ мал ажал хүгжөөхын түлөө тэмсэхэ ёһо-тойбди гэжэ XXII съезд заагаа һэн. Шэнэ газар манай арадта хэдэ хэдэн миллиард пүүд тарья үгөө. Тэрэ-мнай орооно таряанай хамта мүнөө хэдэ хэдэн мил-лион тоно мяха, һү болон мал ажалай бусад про-дуктуудыэ үгэхэ ёһотой.

Ажахы бүхэнэй тарьяалангай газарай зуун гектар бүридэ адагын 75 центнер мяха, элдүүрийн бусад га-зарай зуун гектар бүридэ 16 центнер мяха абахын тулада мяха абалгын тодорхой түсэбнэ колхоз, сов-хоз бүхэндэ мүнөө, нэгшэ үдэр алдангүйгөөр зоёхо-хо шухала. Энэ үр дүн хадаа колхозууд болон сов-хозуудай хүтэлбэрлэгшэдэй, тэршэлэн райо-нуудай, областнууд болон автономно республика-нуудай партияна организацинуудай ажал-ябуулгыэ сэгнэлгын гол зүйл болохо зэргэтэй.

Нүхэд малшад, тинхэнэрэй зэргэжээхэ оролдомоор, жэшээ абамаар хүнүүд манайда бии!

Томскэ областини Томскэ совхозой хаалишад А. С. Кошман, А. Н. Михайлова гэшэд «ёлочка» гэдэг аргаар үнээ һаажэ, 215 үнэһнээ 1961 оной арбан һа-ра соо 383 тоно һү һаагаа гэхэ гү, али тус бүридөө 191,5 тоно һаагаа. Тинхэднэ дунда зэргээр област соонь хаалишан бүхэн миил 28 тоно һү һаагаа байна.

Кемеровскэ областини Прокопьевскэ совхозой № 2 фермын хаалишад А. Н. Гонанюк, П. В. Михайленко гэшэд үнээ һаалгын «ёлочкын» аргаар 218 үнээ һаа-на. 1961 оной 10 һара соо эдэнэр 252 тоно һү һаагаа. Тинхэднэ совхоз соонь дунда зэргээр хаалишан бү-хэн миил 35 тоно һү һааһан байна.

Тюменин областини хүдөө ажахын туршалгын станцини хаалишан М. И. Степанова «ёлочка» түх-лэй түхээрлэгтэй, оньожоруулагдамал фермэ дээрэ хүдэлжэ, гансаараа 110 үнээ һаана. Энэ хаалиша 1961 оной ноябрийн 1-хүртэр 237 тоно һү һаагаа. Тинхэднэ дунда зэргээр област соонь хаалишан бүхэн миил 22,8 тоно гэхэ гү, али М. И. Степанова орходоо 10 дахин багыэ һаанан байна.

Новосибирскэ областини Искитимскэ районной Бер-скэ совхозой хаалишан Г. С. Лыжина гэшэ 1961 оной 10 һара соо үнээн бүриһөө 3520 килограмм һү һаа-гаа. Новосибирскэ районной Пашиинскэ совхозой ха-лишан П. В. Новокрещенова 1961 оной 10 һара соо үнээн бүриһөө 4966 килограмм һү һаагаа.

Кемеровскэ областини Крапивинскэ районной «Му-ратский» совхозой тугалшан Н. И. Лысенко 1961 оной 15 үдэртэй болотонь түлжүүлхээр тэрэндэ үгтгэнэ 313 тугалай 312 толгойһы бүри бүтэнээр түлжүүлэ. Тэдэнэй шэгнүүрэй сүүдэ бүриин нэмэлтэ дундэ зэргээр 700—750 грамм болоһон байна.

Новосибирскэ областини Чулымскэ районной Каб-иетнэ совхозой тугалшан Ч. К. Муренко энэ жэлдэ 183 тугал хоролтогүйгөөр түлжүүлжэ, шэгнүүрһыэ дунда зэргээр сүүдхэ бүри 928 граммээр нэмээгээ.

Алтайн хизаарай Троицкэ районной Беловскэ гахай үсхэбэрилгын совхозой гахайшан М. Г. Тюменева энэ һэнь татаалха үедэ дунда зэргээр 13,7 кг. шав-нүүртэй 1275 поршоонхо 1961 оной 10 һара соо тү-жүүлээ. Эхэ гахайнуудыэ амыралан байлгаад, булжэ бүлөөрнэ богонихон болзор соо түрүүлжэ гурим хэрэглэнэһын ашаар Тюменеватай түлжүүлһан поршоонхонуд химда гаргашалтайгаар түлжүүл-лэжэ, бүхы дээрэ совхоз дотор гаргашалагдаһан орходоо поршоонхо бүхэннэ түлжүүлгэдэ гаргаг-дан ажалалһан гаргаша нэгэ хахад дахин шахуу бай-байба. Алтайн хизаарай Беловскэ гахай үсхэбэ-рилгын совхозой Л. Г. Усковой гурбан хүнөө бүри дэлэн звено 1961 оной арба һара соо 4588 гахай тү-бүридөө центнер шахуу татарань шахажа, тэрэндэ тушаалан байна. Энэ звено жэлэй эсэс хүрэн 8 мянган толгойһоо үсөөн бэш гахай тушааха гэгнэ-уялга абаа. Шахагдажа байһан бүхы гахайнуудыэ томо бүлгүүдээр байлгагдана. Тэднэ самокорму-канууд соо байдаг дэбтэгдээгүй тэжээлээр шах-дана.

Сибирийн бүхы эрэгтэй, эмэгтэй колхознигуудта, совхозуудай эрэгтэй, эмэгтэй хүдэлмэришэдтэ, хүдөө ажахын мэргэжэлтэдтэ, бүхы хүдэлмэрилэгшэдтэ Сибирийн хүдөө ажахын хүдэлмэрилэгшэдэй зүблөөндэ хабаадагшадтай хандаан

Х А Н Д А Л Г А

(Түгсхэл. Эхнийн 2-дохи нюурта)

Омско областин Москаленскэ районий «Москаленск» гэжэ үүлэртэ малай заводой хонишон Д. М. Менько бригадтаа хамта 730 эхэ хонид болон түлгэнүүдэй тус бүриһөөнь 7,7 килограмм нооно байна.

Омско областин Оловянинскэ районий Ильичын нэрэмжэтэ колхозой ахалагша хонишон А. Нептаев эхэ хони харуулажа, 100 эхэ хонин бүриһөөнь хурьга абажа, бүрин бүтэнээр түлжүүлээ. Хонин бүриһөө 5,2 килограмм нооно хайшалхан байна.

Омско областин Кизаарай Алтайн районий «Россия» гэжэ үүлэртэ малай заводой хонишон А. И. Глазко элитнэ эхэ хонид отарые дүй дүршэл багатай хонишондо дамлан үгөөд, залуу хонидыг тушаан абажа, хонидыг тушалгын, тэжээлгын түрүү арга хэрэглэжэ, 100 хонин бүриһөө 125 хурьга абажан, хонин бүриһөө 5,2 килограмм нооно хайшалхан байна.

Омско областин Звериногородскэ районий «Партизанск» гэжэ үүлэртэ малай заводой хонишон А. И. Глазко элитнэ эхэ хонид отарые дүй дүршэл багатай хонишондо дамлан үгөөд, залуу хонидыг тушаан абажа, хонидыг тушалгын, тэжээлгын түрүү арга хэрэглэжэ, 100 хонин бүриһөө 125 хурьга абажан, хонин бүриһөө 5,2 килограмм нооно хайшалхан байна.

Омско областин Звериногородскэ районий «Партизанск» гэжэ үүлэртэ малай заводой хонишон А. И. Глазко элитнэ эхэ хонид отарые дүй дүршэл багатай хонишондо дамлан үгөөд, залуу хонидыг тушаан абажа, хонидыг тушалгын, тэжээлгын түрүү арга хэрэглэжэ, 100 хонин бүриһөө 125 хурьга абажан, хонин бүриһөө 5,2 килограмм нооно хайшалхан байна.

Омско областин Ульяновскэ районий Иртишинский районий совхозой В. Х. Кузнецовагай даадаг шуудай эвено 1961 ондо 80 тонно мяха абажа, гүдэ тушааха гэнэн үялга абаа. 100 нарын турша дэгжээгдэхээр 100 мянга гаран шубуун абаад, энэй 86 процент дэлбараань бүрин бүтэнээр түлгээдээ. Энэ үе соо гүрэндэ 55 тонно шубуунай мях тушаагдаа.

Омско областин Тальменскэ совхозой шубуунай совхозой В. Х. Кузнецовагай даадаг шуудай эвено 1961 ондо 80 тонно мяха абажа, гүдэ тушааха гэнэн үялга абаа. 100 нарын турша дэгжээгдэхээр 100 мянга гаран шубуун абаад, энэй 86 процент дэлбараань бүрин бүтэнээр түлгээдээ. Энэ үе соо гүрэндэ 55 тонно шубуунай мях тушаагдаа.

Омско областин Тальменскэ совхозой шубуунай совхозой В. Х. Кузнецовагай даадаг шуудай эвено 1961 ондо 80 тонно мяха абажа, гүдэ тушааха гэнэн үялга абаа. 100 нарын турша дэгжээгдэхээр 100 мянга гаран шубуун абаад, энэй 86 процент дэлбараань бүрин бүтэнээр түлгээдээ. Энэ үе соо гүрэндэ 55 тонно шубуунай мях тушаагдаа.

Омско областин Тальменскэ совхозой шубуунай совхозой В. Х. Кузнецовагай даадаг шуудай эвено 1961 ондо 80 тонно мяха абажа, гүдэ тушааха гэнэн үялга абаа. 100 нарын турша дэгжээгдэхээр 100 мянга гаран шубуун абаад, энэй 86 процент дэлбараань бүрин бүтэнээр түлгээдээ. Энэ үе соо гүрэндэ 55 тонно шубуунай мях тушаагдаа.

Омско областин Тальменскэ совхозой шубуунай совхозой В. Х. Кузнецовагай даадаг шуудай эвено 1961 ондо 80 тонно мяха абажа, гүдэ тушааха гэнэн үялга абаа. 100 нарын турша дэгжээгдэхээр 100 мянга гаран шубуун абаад, энэй 86 процент дэлбараань бүрин бүтэнээр түлгээдээ. Энэ үе соо гүрэндэ 55 тонно шубуунай мях тушаагдаа.

Омско областин Тальменскэ совхозой шубуунай совхозой В. Х. Кузнецовагай даадаг шуудай эвено 1961 ондо 80 тонно мяха абажа, гүдэ тушааха гэнэн үялга абаа. 100 нарын турша дэгжээгдэхээр 100 мянга гаран шубуун абаад, энэй 86 процент дэлбараань бүрин бүтэнээр түлгээдээ. Энэ үе соо гүрэндэ 55 тонно шубуунай мях тушаагдаа.

Омско областин Тальменскэ совхозой шубуунай совхозой В. Х. Кузнецовагай даадаг шуудай эвено 1961 ондо 80 тонно мяха абажа, гүдэ тушааха гэнэн үялга абаа. 100 нарын турша дэгжээгдэхээр 100 мянга гаран шубуун абаад, энэй 86 процент дэлбараань бүрин бүтэнээр түлгээдээ. Энэ үе соо гүрэндэ 55 тонно шубуунай мях тушаагдаа.

Омско областин Тальменскэ совхозой шубуунай совхозой В. Х. Кузнецовагай даадаг шуудай эвено 1961 ондо 80 тонно мяха абажа, гүдэ тушааха гэнэн үялга абаа. 100 нарын турша дэгжээгдэхээр 100 мянга гаран шубуун абаад, энэй 86 процент дэлбараань бүрин бүтэнээр түлгээдээ. Энэ үе соо гүрэндэ 55 тонно шубуунай мях тушаагдаа.

Омско областин Тальменскэ совхозой шубуунай совхозой В. Х. Кузнецовагай даадаг шуудай эвено 1961 ондо 80 тонно мяха абажа, гүдэ тушааха гэнэн үялга абаа. 100 нарын турша дэгжээгдэхээр 100 мянга гаран шубуун абаад, энэй 86 процент дэлбараань бүрин бүтэнээр түлгээдээ. Энэ үе соо гүрэндэ 55 тонно шубуунай мях тушаагдаа.

Омско областин Тальменскэ совхозой шубуунай совхозой В. Х. Кузнецовагай даадаг шуудай эвено 1961 ондо 80 тонно мяха абажа, гүдэ тушааха гэнэн үялга абаа. 100 нарын турша дэгжээгдэхээр 100 мянга гаран шубуун абаад, энэй 86 процент дэлбараань бүрин бүтэнээр түлгээдээ. Энэ үе соо гүрэндэ 55 тонно шубуунай мях тушаагдаа.

Омско областин Черлакскэ районий «Медет» совхозой кукурузашадтай эвено даагша А. С. Гейко 150 гектар талмай дээрэнээ гектар бүрин 740 центнер кукурузын ногоон наба ша хураагаа.

Тюменин областин «Голышмановский» совхозой оньожоруулагдан эвено даагша Н. Ф. Волков 98 гектар талмай дээрэнээ гектар бүрин 834 центнер кукурузын ногоон наба ша хураагаа.

Новосибирскэ областин Барабинскэ районий «Первое Мая» колхозой эвено даагша Ю. Н. Токарев 120 гектар талмай дээрэнээ гектар бүрин 950 центнер кукурузын ногоон наба ша хурааа. Яковско совхозой кукурузашадтай эвено даагша А. А. Еремин 250 гектар талмай дээрэнээ гектар бүрин 700 центнер хүн эдээтэй болоон буурсагтай кукурузын ургаса хураагаа.

Алтайн хизаарай Ключевскэ совхозой механизатор М. Е. Кузин 150 гектар талмай дээрэнээ гектар бүрин 795 центнер кукурузын ногоон наба ша хурааа.

Энэ жэлдэ Алтайн хизаарай олохон механизаторнууд эдээшэн буурсагтай кукуруза хураагаа юм. Кулундинскэ совхозой механизатор Г. М. Жолобов 45 гектар талмай дээрэнээ гектар бүрин 32 центнер «воронешская-76» гэжэ сортын кукурузын эдээшэн орооной ургаса абаа. Энэ совхозой механизатор А. Л. Паршин 23 гектар талмай дээрэнээ гектар бүрин 22-центнер «буковинская-2» гэжэ сортын кукурузын эдээшэн орооной ургаса абаа.

Хараадшыг үзүт, Сибирийн газар дээр эрхм хайн кукуруза ургалал, нүхэдүүд. Энэ ургамалтай даншыг хаа бага ургаса абадаг олохон ажахынудтай районнууд болон областнууд манайда яахадаа үшөө бии гээшэб? Шалтагаанинь хадга сагай уларил бэшэ, харин кукуруза ургуулгада ёно тэдсэ хандалгаа болоно гэжэ хэлэлтэй. Хэдэ хэдэн ажахынудта болон районнуудта кукуруза ургуулгада хайша хэрэгтэ хандаха ябадал мүнөө хүртээршэ усадхагдаагүй байна ха юм. Кукурузада магтаалтай үгнүүд хэрэгтэй бэшэ, харин агротехникийн наринаар сахихал шуудала. Тингээд байбал кукуруза хадаа хэзэн ажалыг бардамар харюулхал, баатарлиг бүхы хүсэ шадалаа дэлгээхэл.

Нүхэд кукурузашад! Сагаа дэмэ гээнгүй, кукуруза ургуулга агротехникийн оролдотойгоор, гүнзгээр шуудалгыг, баян ургаса абадаг бэрхшүүлэй дүй дүршэл шуудалгыг. Кукуруза хадаа Сибирийн бүхы газар дайда дээрэ түгээдэр хүсэтэй болохо шадалтай, болохшыг байна.

САХАРАЙ СВЕКЛО, БОБОВО УРГАМАНУУДАЙ ЭРХЭГЛЭХЭЙН НҮХЭД ТАРЯАЛАД, БИДЭНЭР ТААНАДТА ХАНДАНАБДИ!

Мүнөө таанад нитын мал ажалда бардам хүрэхэ тэжээл бэлэдхэхын түлөө тэмсэлэй түрүүшын эрэгдэ байнал байна. Малда эдүүлхын тула таргадаг гөрх, тэжээлэй бобы, сахарай свёкло хадаа кукурузын эрхм лэ ханинарын байханаа харуулаа.

Омско областин Знаменскэ районий Шуровскэ совхоздо 25 гектар талмай дээрэнээ дунда эрэгдэр гектарай 24 центнер гөрх хураагдан байна. Ульяновскэ районий Чапаевскэ нэрэмжэтэ колхозой агроном П. И. Зонов 500 гектар талмай дээрэнээ эрэгдэр гектарай 12,3 центнер гөрхын ургаса хураагаа, тэрэ тоодо 80 гектар талмай дээрэнээ гектарай 19,1 центнер гөрх абаан байна.

Тюменин областин Исетинскэ районий Кировскэ нэрэмжэтэ колхозой бригадир А. М. Ямшиков 1960 ондо 35 гектар талмай дээрэнээ гектарай 24,2 центнер, 1961 ондо 40 гектар талмай дээрэнээ гектарай 16,7 центнер гөрх абаан байна.

Курганай хүдөө ажахын институтай Шадринскэ туралсалай-туршалгын ажахын жэл бүри гөрхын баян ургаса абаа. Энэ жэлдэ 28 гектар талмай дээрэнээ гектарай 24 центнер гөрх абаа. Курганай областин Каргапольскэ районий «Путь к коммунизму» колхозой бригада (бригадирын В. И. Лундин) 1960 ондо 63 гектар талмай дээрэнээ 30-30 центнер, 1961 ондо 60 гектар талмай дээрэнээ 22-22 центнер гөрхын орооно хураагдан байна.

Эрхүүгэй областин Куйтунскэ районий «Годовщина Октября» колхоз гурбан жэлэй турша соо дунда эрэгдэр гектарай 24,2 центнер гөрхын ургаса хураагаа хэн.

Алтайн хизаарта Алтайн хүдөө ажахын институтай туралсалай-туршалгын ажахын агроном Н. И. Чеканова энэ жэлдэ 33 гектар талмай дээрэнээ гектарай 20 центнер тэжээлэй бобы хураажа абаа. Павловскэ районий Прутскэ совхозой механизатор А. Е. Головкин 140 гектар талмай дээрэнээ гектарай 23,4 центнер тэжээлэй бобын ургаса абаан байна. Парфеновскэ районий Боровскэ совхозой механизатор П. В. Брютов 31 гектар талмай дээрэнээ гектарай 23,2 центнер бобын ургаса абаа. Топчихинскэ районий свёкло ургуулагд Чистюньскэ совхозой оньожоруулагдан эвеногой начальни П. Х. Романюк 40 гектар талмай дээрэнээ гектарай 26,7 центнер тэжээлэй бобын орооно хураажа абаа.

Омско областин Северо-Любинскэ совхоз 127 гектар талмай дээрэнээ дунда эрэгдэр гектар бүриһөө 19,6 центнер тэжээлэй бобын орооно хураагаа, тэрэ тоодо 64 гектар талмай дээрэнээ гектарай 24 центнер хураагдан байна.

Ульяновскэ районий «Омский» гэжэ племзаводой механизатор А. И. Литва 59 гектар талмай дээрэнээ гектарай 20 центнер тэжээлэй бобын орооно хураагдан байна.

Курганай областин Шадринскэ районий «Заветы Ленина» колхоздо 1961 ондо 144 гектар талмай дээрэнээ гектарай 19,8 центнер тэжээлэй бобын орооно хураагдаа юм.

Манай бүхы тархалан дээрэ нимэ баян ургаса хураагдажа байг лэ. Тэдсые бобово ургамалнууд гэшмэний эрхм хайн белково тэжээл мүн бушу. Тэжээлд бөлөгүүдэй ехэ байха бүри ехэ мяхан, хүн абаха ха юм.

Сибирийн олохон түрүүшүүл болон түрүү ажахынуд сахарай свёклын үндэр ургаса ургуулжа хураанхай, малда эдүүлхын тулада тэрэниэ амжалтайгаар хэрэглэдэг болохой. Омско областин Калачинскэ районий Ососкинскэ совхозой механизатор В. В. Клюкин 1961 ондо 50 гектар талмай дээрэнээ дунда

эрэгдэр гектарай 375 центнер сахарай свёклын ургаса хураагаа.

Тюменин областин Ишимскэ районий А. Матросов нэрэмжэтэ колхозой бригадир В. К. Сунес 14 гектар талмай дээрэнээ гектарай 360 центнер сахарай свёклын үндэрэнэй ургаса хураагаа.

Алтайн хизаарай Зональнэ районий Бийскэ совхозой эвено даагша З. А. Шишкова 30 гектар талмай дээрэнээ гектарай 420 центнер сахарай свёклын (фабрична) ургаса абаан байна. Зональнэ районий Соколовскэ совхозой оньожоруулагдан отрядтай начальни А. Я. Трибельгорн гэжэ В. А. Светличнын онол аргаар хүдэлөөд, бар хүсэний ажал хэнгүйгөөр 104 гектар талмай дээрэнээ гектарай 350 центнер сахарай свёклын (фабрична) ургаса абаан байна.

Читын областин Байлэскэ районий «Ильдианский» совхозой оньожоруулагдан эвено даагша И. Д. Онохов 1961 ондо 10 гектар талмай дээрэнээ гектарай 450 центнер сахарай свёклын ургаса хураагдан байна. Кемеровскэ областин Промышленновскэ районий «Заря» гэжэ совхоздо 1961 ондо сахарай свёкло 343 гектар талмай дээрэ ургуулагдажа, дунда эрэгдэр гектарай 217 центнер ургаса абаан юм. Эрхүүгэй областин Охын районий Карл Марксын нэрэмжэтэ колхозой эвено даагша Ф. Г. Сидорук 27 гектар талмай дээрэ сахарай свёкло ургуулжа, гектарай 474 центнер ургаса хураагаа, 15 гектар дээрэнээ гектарай 677 центнер ургаса хураагаа.

Нүхэдүүд! Сибирийн бүхы областнууд, хизаарнууд болон автономно республикануудта газар тархалан дээрэ, мүн мал ажал дээршэе новаторнууд, түрүү ажахынуд—хүдөө ажахыгаа хүгжөөхэ талаар туйлай ехэ нөөсэ баялг болон арга боломжотой байхыемнай, бидэнэрэй юу туйлаха байхыемнай харуулжа байдаг залууршад бии юм.

КПСС-эй XXII съездын түүхэтэ шиндхэбэринүүдтэ бодото хэрэгээр харюусахаа эрмэлзэн, өөһэдхнгөө нөөсэ баялг болон арга боломжонуудаа тооложо үзөөд, Сибирийн хизаарнууд, областнууд болон автономно республикануудтай хүдөө ажахын хүдэлмэрилэгшэд 1962 ондо нимэ уялгануудыг бэе дээрээ даажана.

АЛТАЙН ХИЗААР — орооно ургамалнуудай ургасыг дунда эрэгдэр гектарай 13 центнер, силостэ хэрэглэхэ хүн эдээтэй буурсагтай кукурузын ногоон эшэ наба—300 центнер, гөрх—16 центнер, тэжээлэй бобы—16 центнер, сахарай свёкло гектарай 150 центнер абажа; 271 миллион пүүд орооно, 205 мянган тонно мяха, 720 мянган тонно хү, 132 миллион үндэг, 10265 тонно нооно гүрэндэ худалдаха.

Колхоз, совхозуудта үнээдэй тоо толгойе 1961 онойхиоо 80 мянган толгойгоор гэхэ гү, али 16 процентээр олон болгохо.

1962 ондо 60 мянган гектар шэнэ газар ашаглаха.

БУРЯДАЙ АССР — орооно ургамалнуудай ургасыг дунда эрэгдэр гектарай 10 центнер, силостэ хэрэглэхэ хүн эдээтэй буурсагтай кукурузын ногоон эшэ наба—300 центнер, гөрх—8 центнер, тэжээлэй бобы—10 центнер, сахарай свёкло гектарай 100 центнер абажа, 5 миллион пүүд орооно, 47 мянган тонно мяха, 90 мянган тонно хү, 18 миллион үндэг, 5600 тонно нооно гүрэндэ худалдаха.

Колхоз, совхозуудтай үнээдэй тоо толгойе 1961 онойхиоо 13 мянган толгойгоор гэхэ гү, али 14 процентээр олон болгохо.

1962 ондо 30 мянган гектар шэнэ газар ашаглаха.

ЭРХҮҮГЭЙ ОБЛАСТЬ — орооно ургамалнуудай ургасыг дунда эрэгдэр гектарай 15,3 центнер, силостэ хэрэглэхэ хүн эдээтэй буурсагтай кукурузын ногоон эшэ наба—300 центнер, гөрх—20 центнер, тэжээлэй бобы—20 центнер, малда эдүүлэгдэхэ сахарай свёкло гектарай 200 центнер абажа, 40 миллион пүүд орооно, 60 мянган тонно мяха, 225 мянган тонно хү, 42 миллион үндэг, 1160 тонно нооно гүрэндэ худалдаха. 1962 ондо 1961 онойхиоо 7,5 миллион пүүд ороонон хураагдан байна.

Колхоз, совхозуудта үнээдэй тоо толгойе 1961 онойхиоо 26 мянган толгойгоор гэхэ гү, али 19 процентээр олон болгохо.

1962 ондо 50 мянган гектар шэнэ газар ашаглаха.

КЕМЕРОВСКЭ ОБЛАСТЬ — орооно ургамалнуудай ургасыг дунда эрэгдэр гектарай 13 центнер, силостэ хэрэглэхэ хүн эдээтэй буурсагтай кукурузын ногоон эшэ наба—300 центнер, гөрх—16 центнер, тэжээлэй бобы—15 центнер, малда эдүүлэгдэхэ сахарай свёкло гектарай 200 центнер абажа, 21 миллион пүүд орооно, 59 мянган тонно мяха, 261 мянган тонно хү, 39 миллион үндэг, 520 тонно нооно гүрэндэ худалдаха.

Колхоз, совхозуудта үнээдэй тоо толгойе 1961 онойхиоо 21 мянган толгойгоор гэхэ гү, али 14,5 процентээр олон болгохо.

1962 ондо 15 мянган гектар шэнэ газар ашаглаха.

КУРГАНАЙ ОБЛАСТЬ — орооно ургамалнуудай ургасыг дунда эрэгдэр гектарай 15 центнер, силостэ хэрэглэхэ хүн эдээтэй буурсагтай кукурузын ногоон эшэ наба—300 центнер, гөрх—17 центнер, тэжээлэй бобы—17 центнер, малда эдүүлэгдэхэ сахарай свёкло гектарай 150 центнер абажа, 85 миллион пүүд орооно, 108 мянган тонно мяха, 380 мянган тонно хү, 105 миллион үндэг, 2400 тонно нооно гүрэндэ худалдаха.

Колхоз, совхозуудта үнээдэй тоо толгойе 1961 онойхиоо 33 мянган толгойгоор гэхэ гү, али 15 процентээр олон болгохо.

1962 ондо 50 мянган гектар шэнэ газар ашаглаха.

КРАСНОЯРСКА ХИЗААР — орооно ургамалнуудай ургасыг дунда эрэгдэр гектарай 12 центнер, силостэ хэрэглэхэ хүн эдээтэй буурсагтай кукурузын ногоон эшэ наба—300 центнер, гөрх—15 центнер, тэжээлэй бобы—14 центнер, малда эдүүлэгдэхэ сахарай свёкло гектарай 180 центнер абажа, 90 миллион пүүд орооно, 121 мянган тонно мяха, 400 мянган тонно хү, 100 миллион үндэг, 6 мянган тонно нооно гүрэндэ худалдаха.

Колхоз, совхозуудта үнээдэй тоо толгойе 1961 онойхиоо 35 мянган толгойгоор гэхэ гү, али 15 процентээр олон болгохо.

1962 ондо 100 мянган гектар шэнэ газар ашаглаха.

НОВОСИБИРСКЭ ОБЛАСТЬ — орооно ургамалнуудай ургасыг дунда эрэгдэр гектарай 12 центнер, силостэ хэрэглэхэ хүн эдээтэй буурсагтай кукурузын ногоон эшэ наба—300 центнер, просо—15 центнер, гөрх—17 центнер, тэжээлэй бобы—15 цент-

нер, малда эдүүлэгдэхэ сахарай свёкло гектарай 150 центнер абажа, 100 миллион пүүд орооно, 130 мянган тонно мяха, 625 мянган тонно хү, 75 миллион үндэг, 3300 тонно нооно гүрэндэ худалдаха.

Колхоз, совхозуудта үнээдэй тоо толгойе 1961 онойхиоо 40 мянган толгойгоор гэхэ гү, али 12 процентээр олон болгохо.

1962 ондо 50 мянган гектар шэнэ газар ашаглаха.

ОМСКО ОБЛАСТЬ — орооно ургамалнуудай ургасыг дунда эрэгдэр гектарай 12 центнер, силостэ хэрэглэхэ хүн эдээтэй буурсагтай кукурузын ногоон эшэ наба—300 центнер, гөрх—13 центнер, тэжээлэй бобы—12 центнер, малда эдүүлэгдэхэ сахарай свёкло гектарай 150 центнер абажа, 103 миллион пүүд орооно, 636 мянган тонно хү, 98 миллион үндэг, гүрэндэ худалдаха.

Колхоз, совхозуудта үнээдэй тоо толгойе 1961 онойхиоо 38 мянган толгойгоор гэхэ гү, али 12 процентээр олон болгохо.

1962 ондо 65 мянган гектар шэнэ газар ашаглаха.

ТОМСКО ОБЛАСТЬ — орооно ургамалнуудай ургасыг дунда эрэгдэр гектарай 12,5 центнер, силостэ хэрэглэхэ кукурузын ногоон эшэ наба—250 центнер, гөрх—13 центнер, малда эдүүлэгдэхэ сахарай свёкло гектарай 160 центнер абажа, 6 миллион пүүд орооно, 25 мянган тонно мяха, 100 мянган тонно хү, 20 миллион үндэг, 200 тонно нооно гүрэндэ худалдаха.

Колхоз, совхозуудта үнээдэй тоо толгойе 1961 онойхиоо 7,8 мянган толгойгоор гэхэ гү, али 14 процентээр олон болгохо.

1962 ондо 15 мянган гектар шэнэ газар ашаглаха.

ТУВАГАЙ АССР — орооно ургамалнуудай ургасыг дунда эрэгдэр гектарай 12,6 центнер, силостэ хэрэглэхэ хүн эдээтэй буурсагтай кукурузын ногоон эшэ наба—300 центнер, гөрх—10 центнер, малда эдүүлэгдэхэ сахарай свёкло гектарай 150 центнер абажа, 6,6 миллион пүүд орооно, 21 мянган тонно мяха, 17 мянган тонно хү, 1850 тонно нооно гүрэндэ худалдаха.

Колхоз, совхозуудта үнээдэй тоо толгойе 1961 онойхиоо 7,3 мянган толгойгоор гэхэ гү, 24 процентээр олон болгохо.

1962 ондо 29 мянган гектар шэнэ газар ашаглаха.

ТЮМЕНИН ОБЛАСТЬ — орооно ургамалнуудай ургасыг дунда эрэгдэр гектарай 12 центнер, силостэ хэрэглэхэ хүн эдээтэй буурсагтай кукурузын ногоон эшэ наба—300 центнер, гөрх—15 центнер, тэжээлэй бобы—18 центнер, малда эдүүлэгдэхэ сахарай свёкло гектарай 200 центнер абажа, 35 миллион пүүд орооно, 70 мянган тонно мяха, 340 мянган тонно хү, 42 миллион үндэг, 1300 тонно нооно гүрэндэ худалдаха.

Колхоз, совхозуудта үнээдэй тоо толгойе 1961 онойхиоо 100 мянган толгойгоор гэхэ гү, али 21 процентээр олон болгохо.

1962 ондо 100 мянган гектар шэнэ газар ашаглаха.

ЧИТЫН ОБЛАСТЬ — орооно ургамалнуудай ургасыг дунда эрэгдэр гектарай 9 центнер, силостэ хэрэглэхэ хүн эдээтэй буурсагтай кукурузын ногоон эшэ наба—300 центнер, гөрх—10 центнер, тэжээлэй бобы—10 центнер, малда эдүүлэгдэхэ сахарай свёкло гектарай 200 центнер абажа, 10 миллион пүүд орооно, 71 мянган тонно мяха, 114 мянган тонно хү, 16 миллион үндэг, 11.650 тонно нооно гүрэндэ худалдаха.

Колхоз, совхозуудта үнээдэй тоо толгойе 1961 онойхиоо 22 мянган толгойгоор гэхэ гү, али 22 процентээр олон болгохо.

1962 ондо 120 мянган гектар шэнэ газар ашаглаха.

Хүндэтэ нүхэдүүд!

КПСС-эй XXII съезд хүдөө ажахын ажалшадтай урда ехэ зорилгонуудыг табжа. Нэгэшыг үдэр гээнгүй хүдэлэхэ хэрэгтэй, хүдөө ажахын хойшолуулашагүй зорилгонуудыг шиндхэхын, бидэнэрэй абаан социалист уялгануудыг заагагүй дүүргэхын тула бодото дээрээ бүгэдэ арадай тэмсэл дэлгэрүүлхэ шуудала.

СССР-эй Верховно Советэй VII сессии

Депутат Н. Я. РЫБНИКОВАГАЙ хэлэһэн үгэ

(Улан-Удын хүдөөгэй хүнгуулин округ, Бурядай АССР)

Нүхэд! депутадууд! СССР-эй Верховно Советэй үндэр эндэр дээрэһээ үгэ хэлэхэдэ ийгэжэ сугтаа хүдэлдэг хүдэлдэг, өөһэднүүгөө хүнгуули-шадай ханажа яабан боло-лые хэлэхэдэ намда, юрын совет эхэнэртэ, зохиц, баярла-маар.

Хүндэтэ нүхэд! Советскэ Союзай Коммунистическэ пар-тийн хая үнгэрэн XXII съез-дын агууежэ түүхэтэ шийдх-бэринүүдэр далижаад, бид-нэр бүгдэ ажагуунабди, ажалланабди. Гэрэлтэ эрээ-дүйе — коммунизм байгуула-хоёон байгуулхы ажал бүр-ли найнаар маанадай бэс-лүүлхы эдэ шийдхбэринүүд зоригжуула.

Манай Бурядай республи-кын ажалшад съездын шийд-хбэринүүдэ түрэл, дүтэ хэ-рэгнэй гэжэ тоолоно. Тимэ-нээ бүхы совет арадтай хамта хүсэ шадалаа гамнангүйгөөр эдэний ажаллаа байһандай маргалтагүй. Юуе гэхэдэ, партиянь Программаар хараа-лагданан түсбүүдэй амжал-татайгаар бэлүүлгэдхэ ушар манай ажаллаа, манай орол-долгоһоо дүлддэхэ байна гээд хүн бүхэндэ эли бишуу.

Маанадай зүбшэн хэлсэжэ байһан арадай ажахын түс-сэ, 1962 оной гүрэнэй бюд-жет хадаа урагшаа, комму-низм тээшэ дабшаха эхэ ал-хам болоно.

Энэ сессидэ үгэ хэлэһэн бүхы хүнүүдэл аали, түсбэй проект, 1962 оной бюджет баталхы дуралханаб.

Нүхэд депутадууд! Би Улан-Удын мяха-консервын комбинатад хүдэлнэб. Энэ-мнэй эдэ хоолой промышлен-ностиин Зүүн тээхн эгээ ехэ предпринятиудай нэгэн. Дур-на зүгэй, холын хойто зүгэй районуудые мяха, колбаса-гай зүйлүүдээр энэ пред-прияти хантагад байна. Тус комбинат хорёод гаран жэлдэ ороожо байбашы, мүнөө хү-рэтэр тэрэнэй барилга хүсэ-дөөр дүүргэдэггүй гээд хэ-лэхэ ёһотой байна. Хэды шу-хала барилганууд, жэшээлх-дэ, колбасагай хэрэг үшөөл барилдаагүй. Энэ хэрэг жэл-нээ жэлдэ хойшолуулагдадаг. Юундэ гэхэдэ мүнгэ зөөри үгтэдэггүй.

Бэрхээлүүдэй нэгэнгийн юуе гэхэдэ, комбинат сезон-но хүдэлмэритэй. Энэ дутаг-дал үнэ усдагдаха ёһотой байгаа. Тус асуудалы шийд-хэе замууды манай коллек-тив дуралдхан юм. Тусхайл-бал, болбосоруулагдаагүй эд ондоо тээшнэ абаашалгыг горьтойгоор багадаа арга дуралдахаа хэн. Манай ду-радхалы РСФСР-эй Госпла-най дахин хаража үзэхы, тэ-рэннээ бүтэхэ тээшнэ шийд-хэе гуйнабди. Энэманай гүрэндышые ашаттай тунатай, тингээдхы зарим үедэ, илан-гаяа үбэлэй, хабарай на-рунуудта комбинатай дүүрэн хү-сөөрөө ажаллаха арга болом-жо олгохо.

Комбинатад хүүгэдэй, ме-дицинскэ эмхи зургаанууд ду-тайлана. Эзэн тушаа хүнгуу-шад үе-үе болоод лэ гомдол оруулдаг. Хүүгэдэй, медицин-скэ, культурун-гэгээрэлэй эм-хи зургаануудай барилгада РСФСР-эй Госплан ехэ анха-рал хандуулаха ёһотой гэжэ ханагдана. Эдэ бүгдэдэ шу-хала бүхы зөөри зөөшэ гар-гаха хэрэгтэй.

Нүхэд депутадууд! Бүхы совет арадтай, совет Бурядай ажалшад долоон жэлэй даа-баринууды дүүргэхын түлөө ехэ элбхитэйгээр ажаллана. КПСС-эй XXII съездын шийд-хбэринүүдтэ харюу болгон,

тэдэнэр шэнэ, дээшлүүлэгдэ-һэн социалис уялганууды абана.

Олон предпринятиудай коллективүүд ажалай һайн амжалта туйлаа. Лениний ор-денто Улан-Удын паровозо-вагонно заводой коллектив өөрынгоо ажалай бэлэг ту-хай съездтэ рапорт үгэһэн юм. Тингэжэ арба харынгаа түсбэе болзорхоон уридша-лан дүүргэһэн, жэлэй эхиннээ хойшо хэдэн зуугаад мянган түхэригэй продукци түсбөөгө гадур абаһанаа тэндэ хэлэ-һэн. СССР-эй зам харилсаа-най министрствын харьяатай предпринтиудай мурсыонд-дэ завод түрүү һуури найда-мтайгаар эзэлжэ абана. Ингэ-жэ СССР-эй Министруудэй Советэй, ВЦСПС-эй дамжуул-гын Улаан туг бариха байн-хы.

КПСС-эй XXII съездын нээгдэхын урда тээ бүд нэхэ-шэд өөһэднүүгөө социалис уял-ганууды дүүргэжэ. Жэлэй эхиннээ хойшо алмалта хэ-һэн түүхэй эдэ хэрэглэжэ, тэдэнэр хэдэн арбаад мянган метр хилгаан бүд, гаргаа, Улан-Удын нарин сэмбын фабрика Буряда түрүүлэн коммунис ажалай предприн-тийн үндэр нэрэд хүртэһэн байна. РСФСР-эй Министру-удэй Советэй, ВЦСПС-эй дамжуулгын Улаан туг энэ фабрикада барюулагданхай.

Улан-Удын оньхоорорула-даһан шээлэй заводой, модо-ной заводой, Теплоцентра-лийн, Тимлюйскэ цементно-шифернэ заводой, мүн бусад олон предпринтиудай кол-лективүүд мурсыгшадэй тү-рүүлшын эргэлдэ абана.

Республикын промышленна предпринтиуд хамта дээрээ бүхэндэ абтадаг продукци гаргаха арба харын түсбэ 102 процент дүүргэжэ. Үнгэрэгшэ жэлэй энэ үсын хэмжээс ингэ-жэ 5 процентээр үлүүлэн бо-лоно. Горьтой мүнэгнэй про-дукци түсбөөгө гадур абтаа, ажалай бүтээс дээшлүүлхэ даабари үлүүлэн дүүргэгдэ.

Гэбшые Бурядай промыш-ленностиин хүдэлмэридэ олон дутагданууд бии. Өөһэдн-гөө үйлдбэрин түсбүүдэе олон предпринтиуд муусаа дүүргэжэ. Жэл бүри мүнгэ зөөрин экээршэ табигдадаг боложо байгаа наань, капи-тальна барилгын түсбэ дүүр-гэгдэнгүй. Илангаяа үйлд-бэрин барилгануудые бо-лохо түсбэ дүүргэгдэнгүй бишуу. Заводуудай, фабрика, барилгануудай доторой арга боломжонуд республикатад муугаар хэрэглэгдэнэ. Бур-ядай газар минеральна түхэй элэлээр угаа баян. Гэбшые минеральна түхэй эд үшөөл асуу хэрэглэгдэнэ.

Долоон жэлэй даабаринууд-ы дүүргэхэ бүгдэ арадай тэмсэлдэ колхоз, совхозуудай хүдэлмэрилгэд өөһэднүүгө хубиты оруула. Хүдөө ажа-хы саашадан хүгжөөхын түлөө горьтой юмэ тэдэнэр хэнэ. 1953 оной һүүлээр 300-гаад мянган гектар шэнэ га-зар Буряда ашаглагдаа. 1955 онойхитой жэшээлхэдэ, мяха абалга 2,4 дахин, хүн — 1,7, үндэгэн — 1,7, ноопон — 2,3 дахин ехэдхэгдэн байха юм. Эдэ жэлүүдэй туршада хо-нидой тоо толгой 54 процен-тээр, гахайн тоо 2,4 дахин олошоруулагдаа.

Гэбшые Бурядай хүдөө ажахы хүгжөөхэ талаар 1961 оной дүнгүүдэ хангалтай гэжэ хэлэжэ болохогүй. Сагай

уларилай тоя таарамжагүй байһан дээрэһээ республика өөрынгоо уялганууды дүүр-гэжэ шаддагүй. 1962 ондо, мүн саашанхи жэлүүдтэшье өөрынгоо хүдэлмэридэ ёһо-той амжалтанууды туйлаха-бди, орондоо хүдөө ажахын продукци ехээр үгэхэдэ гээд СССР-эй Верховно Советтэ мэдүүлхы Бурядай хүдөө ажахын ажалшад маанадта, өөһэднүүгөө хүнгамалнуудта даалгалан юм.

Нүхэд депутадууд! Агууежэ Лениний заабаринууды хэл-бэршгүйгөөр, удаа дараа-лан бэлүүлжэ, Коммунисти-ческэ партиянь ашаар манай орондой урдань гэгдэнги бай-һан бүхы арадууд гансашы экономикада бэшэ, мүн куль-турна талаараа тон түргөөр хүгжөө.

Мүнөө үедэ Бурядай АССР-тэ гурбан институт, 15 техни-кум, 582 хургуули хүдэлнэ. Эдэ институт, техникум, хур-гуулинуудта 137 мянга гаран хүн һурана. Эмнэлгын, үхи-үүдэй 825 эмхи зургаанууд, культурын олон байшан, би-блиотекэ, клуб, культбаза, культурын бусад эмхи зургаа-нууд олон бии. 1961—1962 оной хуралсалай шэнэ жэлэй эхилхын урда тээ олонингын, колхозуудай хүсөөр хургуу-лын 28 байшан, классуудай 97 таһалгатай 48 барилга, ху-ралсалай 25 мастерской, 10 интернат-хургуули баригдажа, ашаглагдаа оруулагданхай байха юм. Культуры дээшл-үүлхын зорилгоор 1958 ондо сонсохогодон гурбан жэлэй довтолгоо республикада ам-жалтатайгаар бэлүүлгэдэ. Культурын эмхи зургаанууд болгодохо 355 гэр байра энэ туршада баригдаа.

СССР-эй Наукануудай ака-демии Сибирин таһагай на-учно-шэнжэлхы комплексно институт Буряда бии болгог-доб. Научна хүдэлмэрилгэ-шээлэй, тэрэ тоодо 200 доктор, эрдэмэй кандидадуудай кол-лектив республикада научно-шэнжэлхы, багшын хүдэлмэри ябуулаха байна.

Нэгэ имэ тоо харабал хо-нирхолтой. Манай республи-када 10 мянган хүн зон бүрн-дэ 90 студентууд хүртэнэ. Литература, искусство амжал-татайгаар хүгжэнэ. Культура дээшлүүлхэ тэмсэлдэ үргэн-таһаа ханагдана. Уран олонийн самодетельностиин коллективүүдтэ мүнөө 50 мян-гаад хүн ханагдана бишуу. Арадай өөһэднэй байгуулан, зургаан театр, найман хор бо-лон ансамблюуд, культурун 14 университет эмхидхэгдэ.

Нүхэд депутадууд! Өөрынгоо үгыс дүүргэхтэйгээ хамта Верховно Советтэ зарим гуйл-тануудтайгаар хандаха хүсэл-тэй. Эдэ асуудалууды шийд-хэе тээшэ манай рес-публикада ехэ удха шанартай.

Республикада хургуулин байранууд гүрэнэй, нийтин хүсүүлээр олоор баригдана гэжэ би хэлэж нэм. Гэхэтэй хамта интернадууд, хуралса-лай мастерскойнууд дутана бишуу. Республикын хургуули-нуудай 60 процентэ үхибүүд хоёр халаанда хуралсаа. За-рим хургуулинуудта гурбан-шыс халаан болодог. Педаго-гическа, культурун-гэгээрэлэй, хүтжэмэй-театральна учили-щинууд өөһэднын гэргүй.

Хургуули барилгада 1962 ондо нэмжэ мүнгэ зөөри та-бшые биднэр гуйнабди.

Саашань. Республикада хүн зон горьтойгоор олошорно, ха-

рин үбшэлхэ, үхэхэ ябадал үсөөрнэ. Гэбшые элүүрыс хамгаалгын материалына үн-дэһэ һуури хооло уржага байдаг эрилтэнүүдхэ үшөөл гээдэнэ. Эмнэлгын, хургуули-да ороодуй үхибүүдэй эмхи зургаанууды барилгада зө-ри зөөшэ багаар табигдана.

Илангаяа шэнээр эмхидхэг-дэһэн совхозуудта энэ хэрэг хангалтагүйгөөр табигданхай. Совхозуудта, туршалгын-жэ-шээтэ ажахынуудта эмнэлгын, хургуулида ороодуй үхи-бүүдэй эмхи зургаанууды ба-риха хэрэгтэ мүнгэ зөөри ехээр лэ табишые гуйнабди. СССР-эй хүдөө ажахын ми-нистерствын, РСФСР-эй сов-хозуудай министрствын сме-тнүүдтэ энэ ушарта тусхай мүнгэ зөөри табихаар хараа-жа болохо байгаа.

Бурят орон индустриальна болонхой. Хүгжэнги промыш-ленностиай, бүхы язын хүг-жэнги транспорттай, олон шэ-нэ барилгануудтай республи-ка болоно. Гэбшые техниче-скэ кадрнууд, инженернууд тон үсөөн. Бурядай АССР-тэ хүдөө ажахын, педагогическа, библиотечнэ институтууд бии юм. Зүгөөр техникскэ дээдэ хургуулинууд байхагүй. Улан-Удэ городто технологическа институт нээхэ тухай асуудал хэды дахин табижа байнабди. Зүгөөр СССР-эй, РСФСР-эй дээдэ, тусхай дунда хуралса-лай министрствонүүд энэ асуудалы шийдхэгдэгүй. Энэ шийдхэгдэхээр болонгон асуу-далы СССР-эй правитель-ствын, РСФСР-эй правитель-ствын шийдхэхы гуйнабди.

Манай экономическа район-но ой модоной промышлен-ности горьтой һуури эзэлнэ. Гэжэ зуура һүүлэй үедэ жэл-дэ 3,7—3,8 миллион кубометр модон бэлдэхгэдэ болон-хой. Тэрэнэй хоёр миллион хү-рэтэр кубометрын республи-кын түбэй районуудта. Бай-гал далайн эрье шадар бэлд-хэгдэнэ. Байгалины хамгаал-ха хуулин ёһоор эдэ райо-нуудай ой модон хоёрдохы бу-лгэзэ оруулгданхай. Энэни-хээ шалтагаалан, модо бэлд-хэ хоёр дахин багадагда-ха байна. Байгал далай ша-дар баригдажа байһан Бай-галай целлюлозно, Сэлэнгын картонно комбинатад долоон жэлэй эсэстэ хоёр миллион гаран кубометр модон хэрэг-лэгдэхэ байна бишуу.

Долоон жэлэй эсэстэ модо бэлдэхэ хэмжээн эрид ехэд-хэгдэхэ, мүн урдань ашагла-дажа байһан гол районуудта модо бэлдэхгэ багадагдаха байна. Тиммээ модо бэл-дэхгэдэ предпринтиудые яаралтайгаар шэнэ газарта абазшаха, Байгал далай, Сэ-лэнгэ мурэн шадар шэнэ пре-дпринтиудые бариха хэрэг-тэй.

Мүнөө хүдэлжэ байгаа предпринтиуды шэнэдхэн байгуулаха, шэнэ предприн-тиуды бариха хүдэлмэри бэлүүлхэлэ 1962—1965 оной туршада 100 миллион хүртэр мүнгэ зөөри хэрэгтэй. Энэ мүнгэ зөөри жэл жэлээрнэ тааруугаар хубаагдаха ушар-тай.

Ой модоной промышленно-сти хөгжөөхын түлөө Бур-ядай республикын капиталы-на хүдэлмэринүүдтэ мүнгэ зөөри табижа асуудал хаража үзэхы шухалада тоолонобди.

Нүхэд депутадууд! Партиянь XXII съездын түүхэтэ шийд-хбэринүүдээр зоригжоһон Бурядай АССР-эй ажалшад 1962 оной арадай ажахын түс-бэтэ табигданан зорилгонууды амжалтатайгаар бэлүүл-хэ гээд энэ үндэр эндэр дээр-рэнэ найдуулахыенин зүб-шөөгтэй. (Альга ташалган).

Профсоюзуудай бүхэдэлхэйн V конгресс

Кремлинн съездинүүдэй ор-дон соо боложо байһан проф-союзуудай бүхэдэлхэйн V кон-грессэй трибуна дээрһээ бүхы түбинүүдэй арадуудай түлөөлэгшэд үгэ хэлэнэ. Үгэ-нүүд элдэб хэлэнүүд дээрэ хэ-лэгдэнэ, гэбшые 36 найрам-далай түлөө, хүдэлмэриншын ангийн нэгдэлэй болон аха-дүү ёһоор нанал нэгдэлгын түлөө тэмсэхэ һайн һайхан үг зорилгон уласхоорондын суглаанда хабалдагшадые нэг-дүүлнэ.

Луи Сайянай, Ибрагим За-харин элидхэгнүүд тухал үгэ хэлэгдэ декабринь 9-нэй үглөөнэй заседани дээрэ үр-гэлжүүлэгдэжэ. Харин оро-

Бурядай АССР-эй Верховно Советэй Президиумэй Указ Нүхэр Б. С. Санжининэ Бурядай АССР-эй Верховно Советэй Президиумэй Хүндэлэлэй грамотаар шагнаха тухай

50 наһа хүрэнгэнтэйн, зо-хёохы ажал ябуулһаар 30 жэл гүйсэһэнгэнтэйн дашарамдуулан, бурят советскэ литературада

болон ном хэблэн гаргалгада ехэ габьяатай байһанайн тү-длөө уран зохёолшо, Бурядай номой хэблэлэй уран зохёо-

лой редактор нүхэр Балдан Санжиевич Санжининэ Бур-дай АССР-эй Верховно Со-веттэ Президиумэй Хүндэлэл-грамотаар шагнаха.

Бурядай АССР-эй Верховно Советэй Президиумэй Түрүүлгшын орлогшо В. СУЕТИН, Бурядай АССР-эй Верховно Советтэ Президиумэй Секретарь Ч. ДОРЖИЕВ, Улан-Удэ, Советүүдэй Байшан, 1961 оной декабринь 11.

ШЭН ЦАГТА АЖАЛАЙ ЗАШААР

Зугаалай нютаг үргэн уужамшы наа, зунай сагта үйһа ногоогоор эл-бэг баяншы наа, адуу малай бал-шээридэ уйтан хабшал шэнги хара-гдадаг һэн: тэрэ сагта бараг һайн газарнуудын баян ноён хүнүүдэй гарта байһан тула доодо, дунда ша-далтад туригдэжэ, Зугаалайн голтой баруун, зүүн хүнднүүдээр тара-шанан һуудат байгаа.

Үбэлэй сагта һаан гэр уйтан, хүйтан, харанхы—ханагүй гэжэнь тиммэ гэхэ аргагүй. Теэд бишыхан Балдан хониной архан соо ялаа лмбаттайгаар орёгдоһон тула балай ехээр бархираа, даарнагүй. Эхэнь эрхэлүүлхэдэ, «хууһууни боро шөрхи юм даа, уураг шарахан хүн-бэй угжаар хүхэжэ уугаал наа, ун-тажал байдаг юм» гэдэг юм һэн гэхэ.

Эсэгэнь хүүгэдэ эрхэлүүлжэ, эльбэжэ байдаггүй, гэр бүлнэгөө эдэс доод, үсөөхэн тоото ухар малай үбһэ тэжээл бэлдэхэ, бэдэрхэ ажалтай, сүлөөгүйшгэ байдаг, үсөөн үгтэй, байд ноёто хашагдаха ха-раалдагшадые гасалжа, гажаржа ябадаггүй, тэнюуни зантай хүн бай-һан юм ха.

Эгээл тэрэ үе сагһаа хойшо тэб-хэр табин жал үнгэрөө. Балдан мүнөө табитай болобо. Тэрэнэй багын байдал үнэ мартагдаа. Тимбшые та-бин наһанайн ой дээрэ тэрэнэй ха-рахан узаһон юмны, хэһэн бүтээ-һэн ажалы тошохоноор тэмдэглэхэ хэрэгтэй болоно.

Балдайн бүри бага байхада, Ок-тябрьн революци боложо, совет гүрэн бүхэжэн тогтоо...

Башаг номдо хураагдаа Балдан ороодостой, бэрхэ байһан тулаада яаа яаһаар багшын хургуули дүүр-гэжэ, багша болоо һэн. 1931 онойо ажилжа, Улан-Удын опытно хургуу-лида, Улаан-Батортай Монголой багшанарай ба хубисхалта залуу-шуудай хургуулинуудта, Кяхта хо-тын багшанарай хургуулида, баг-шанарай мэргэжэл дээшлүүлхэ Улан-Удын институтыда багшалаа, хүдэлмэрилжэ яахадаа, бурят хэлэ башгэжэ ба литературын мэргэжэл-тэй һайн методист боложо шадаһан байха юм. Мүн энэл үеһөө эхилжэ, хургуулида үхибүүдэй узаха, багшанарай харагдаха номууды зохиол-до эдэбхитэйгээр хабалдагшад болон байна. Зохиолон номуудын мүнөөшые хабалдагшад, хэрэглэгдэ-дэг.

1938 оной октябрыда нүхэр Бал-дан Санжин Бурядай номой хабла-тэ редактор боложо ороһон байгаа. Тэрэ гэлээр мүнөө хүртэр номууды хэблэн гаргаха хэрэгтэ эсэлтэ сусалтагүйгөөр хүдэлмэрилжэл яба-даг.

Дайнай үсын хатуу бэрхэ жал-нуудтэ, хүн зоний үсөөдэжэ, дутажа байха үедэ, номой хаблал соо Бал-дан Санжиевичэй хэзүүй ажал бай-

хгүй гэжэ хэлэхэдэ худал баша. Техническа редактор, главна редак-тор, юрын редактор, директор, үй-длэбрийн таһагыс даагша г. м. ту-шаанууды дүүргэдэ байгаа. 1939—1940 онуудта бурят хургуу-лын зарим шухала учебнигүүдэ Ленинград хэблэдэг байгаа. Тэндэ хэблэгдэхэ номууды уншажа, шал-гажа гаргаха шадартай, найдама-тай редакторнуудай нэгэн Балдан Санжиевич байһан тула хоёр улаа Ленинград ошожо, номуудаа хаб-луулһан байха юм. Энэ мэтээр хэб-лэлэй хүдэлмэридэ хабалтай юмшые даалгаа хада Балдан Санжиевич мэдэжэ, шадхаа гэжэ мэдэжэ.

Хорёод гаран жэлдэ номой хаб-лэлдэ худалмэрилжэ байхадаа, бур-ят литературын урган дэбхэжэ ха-рэгтэ Балдан Санжиевич баһал ехэ-һэн худалмэри хэһэн байха юм. Х. Намсараевай, Ж. Тумуновой, Ц. Галсановай, Ц. Донхой, Б. Абиду-вай, Ч. Цыдендамбаевай, Б. Базаро-ной, Ж. Балданбаевой, Ц. Номтое-вой болон бусадэй зохиолон поэмэ-нүүдэ, повестнууды, романууды болон арадай аман зохиолууды уншажа, хинажа, шалгажа, номууд болгон хэблүүлхэдэ гадна өөрөө уран зохиолшодой союзы гашуун, мэдэжэ мэргэжэлтэй оршуулгаша-дай нэгэн болонохой.

Ород арадай агууежэ литерату-райаа А. Чеховэй, И. Тургеневэй, К. Ушинскийн, Л. Толстойн, В. Ко-роленкийн, М. Горькийн, А. Фадее-вой, В. Смирновой, Б. Горбатовой, В. Василевскаяй болон бусадэй рассказыууды, повестн, романууды бурят хэлэн дээрэ оршуулжа, хаб-луулһан байна. Гадна Хитадай, Монголой уран зохиолшодой хэһэн зохиолнууды оршуулжа хэблүүлэ-һа юм. Өөрын башһан рассказыудай суглуулбари — «Шэнэ заншал» — 1959 ондо хэблэгдэ һэн.

Бурят арадай соёл культурыс со-циалис замаар хүгжөөжэ хэрэгтэ уран сахаар худалмэрилжэ яаһа-найн түлөө Балдан Санжиевичта

«Бурядай АССР-эй культу-рада хүдэлмэрилжэ» гэдэ нэрэ зэргэ 1958 ондо олгодоо «Культурын отличник» гэдэн чо-чок—шагнал СССР-эй Культу-рин министрство 1959 ондо бариг-дэн. Мүн Балдан Санжиевич энэ ороноо хамгаалгын дайнай үедэ «Культура ажалай түлөө» гэдэн ша-далаар шагнагдаһан байха юм.

Эдэ бүгдэе хамтадаа, тобиш хон хаража үзэхэдэ, бүхы мэргэ-тэй наһаа совет үедэ эдлэжэ ий-һэн эгээлэй хүнэй эрхим жэшэс болоно. Иймэ хүнүүд манай совет ороной бүхы олон яатанай дун-аа ялаа олон. Эсэгэ Ленин багшын эрхим сасэн хургаалыс алдарт гөөр дагажа, арад бүхэнэй эрхэ-лөө мандуулаһан Коммунис парти-ударидаа доро урханан, хүмүү-һэн Балдан Санжиевич мэргэри-нүүдтэ табин наһанайнгаа оёе тэмдэглэхэ гэжэ ажал худалмэрини-дэр соло мүн.

Манай орон дотор коммуни-ст түлөө тэмсэхэе юрын хүнүүдэй Ленинград ошожо, номуудаа хаб-луулһан байха юм. Энэ мэтээр хэб-лэлэй хүдэлмэридэ хабалтай юмшые даалгаа хада Балдан Санжиевич мэдэжэ, шадхаа гэжэ мэдэжэ.

Хорёод гаран жэлдэ номой хаб-лэлдэ худалмэрилжэ байхадаа, бур-ят литературын урган дэбхэжэ ха-рэгтэ Балдан Санжиевич баһал ехэ-һэн худалмэри хэһэн байха юм. Х. Намсараевай, Ж. Тумуновой, Ц. Галсановай, Ц. Донхой, Б. Абиду-вай, Ч. Цыдендамбаевай, Б. Базаро-ной, Ж. Балданбаевой, Ц. Номтое-вой болон бусадэй зохиолон поэмэ-нүүдэ, повестнууды, романууды болон арадай аман зохиолууды уншажа, хинажа, шалгажа, номууд болгон хэблүүлхэдэ гадна өөрөө уран зохиолшодой союзы гашуун, мэдэжэ мэргэжэлтэй оршуулгаша-дай нэгэн болонохой.

Хори-гушан номууды оршуул-зохиолон, хоёр зуугаад томо хэ-зэбхитнууды хинажа, шалт хэблүүлһан дээрһээнь бодол Балдан Санжиевич нилээд ехэ и-бариттайгаар һуудат, ажалай хү-мөө айдгүй, зүрхэтэйшгэр ре-торнуудай ба авторнуудай хэ-байһанайн элигтэ. Тимбшые хэ-зэбхэе гэдэ гэдэ хэсүү бэрхэдэ-дэ бүтээгэжэ гэжэ нэгэтшые хэ-зэбхэе ханадаггүй, харин үшөө һайн үшөө ехээр ажаллаха ёһотой бид мэдэрэл баримталжа ябадаг хүн. Теэд тэрэн буруу баша; табн бэрхэдэ, танай шадл хүснэ бүр-гүй, шадбари мэргэжэлээ улаа о-шань дээшлүүлжэ, коммуни-ст урган харгыгаар хүн зондоо ам-тунатай ажаллаа амжалта ехэтэй үргэлжлүүлжэ гэжэ найдамаг.

Түүхэдэ үзэгдөгүй турган жэл-тын замаар уржага яаһан на-йн ороной мүнөө үсын хүмүү-һын өөрынгоо нэгэ наһан соо соци-алис ажаллаһан байгуулга хабалдагшад гэжэ хэды ехэ хү-рэтэй хэрэг гашаа! Энэ хадаа хүн-ралтын түүхэдэ энэ габьяатай а-лай алдар соло болгон тэмдэглэ-һотой.

Д. МИКИДОВ

Советскэ космонавти Монгол орон угтаби

УЛАН-БАТОР, декабринь ТАСС-ой корреспондент В. Пе-ко ийгэжэ дамжуулһа: алдарт советскэ лётчик-космонавт Г. С. Тотов МНР-эй нилсэлдэ хүмүү-һэрэ. МНР-эй парти, правитель-ствэй багшанарайдад нүхэд Д. Санжиням, Д. Моломжамц, Ж. С. Бу, Л. Цэнд, Д. Майдар, Н. Дун-равдан, министрүүд СССР-эй МНР-тэ байдаг онсо, бурян ий-элшан сайд А. И. Хворостукин, дипломатическа корпусой бусад шүүд, городой олон түмэн хүн Улан-Баторай аэропорт дээрэ дэгтэ айлшааа угтаа.

МНР-эй Министруудай Совет Түрүүлгшын нэгдэхэ орлогшо Д. Моломжамц советскэ космонав-амаршалан байна.

Заһабари

Манай газетын декабринь 11-номерой түрүүлшын нуурай ийгэ колонкын табадахы абацай шийгэжэ заһан уншаха:

«Эндэ һуугдад коммунист байгуулаха хараа бодолыс буталда риялтайа гү, алай үгы тү гэхэ мэдэнгүй, харин энэ намай нирхуулаха байна даа...» Советскэ текстын ёһоор уншаха.

Манай газетын удааһан номер декабринь 15-да праха.

Редакторай орлогшо С. Б. БАЛЫЖИМОВ

СССР-эй ГАДААДЫН ХЭРЭГҮ